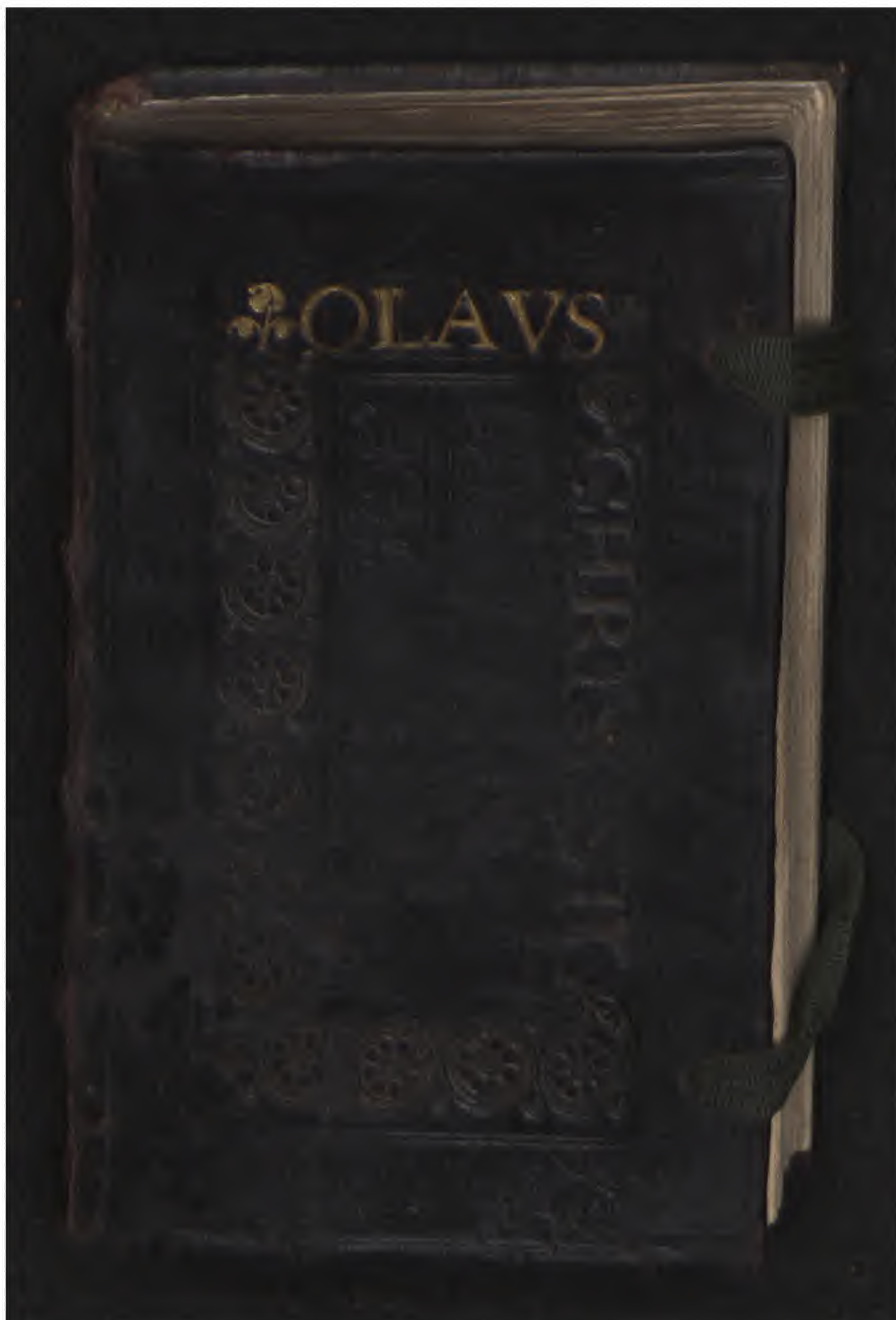
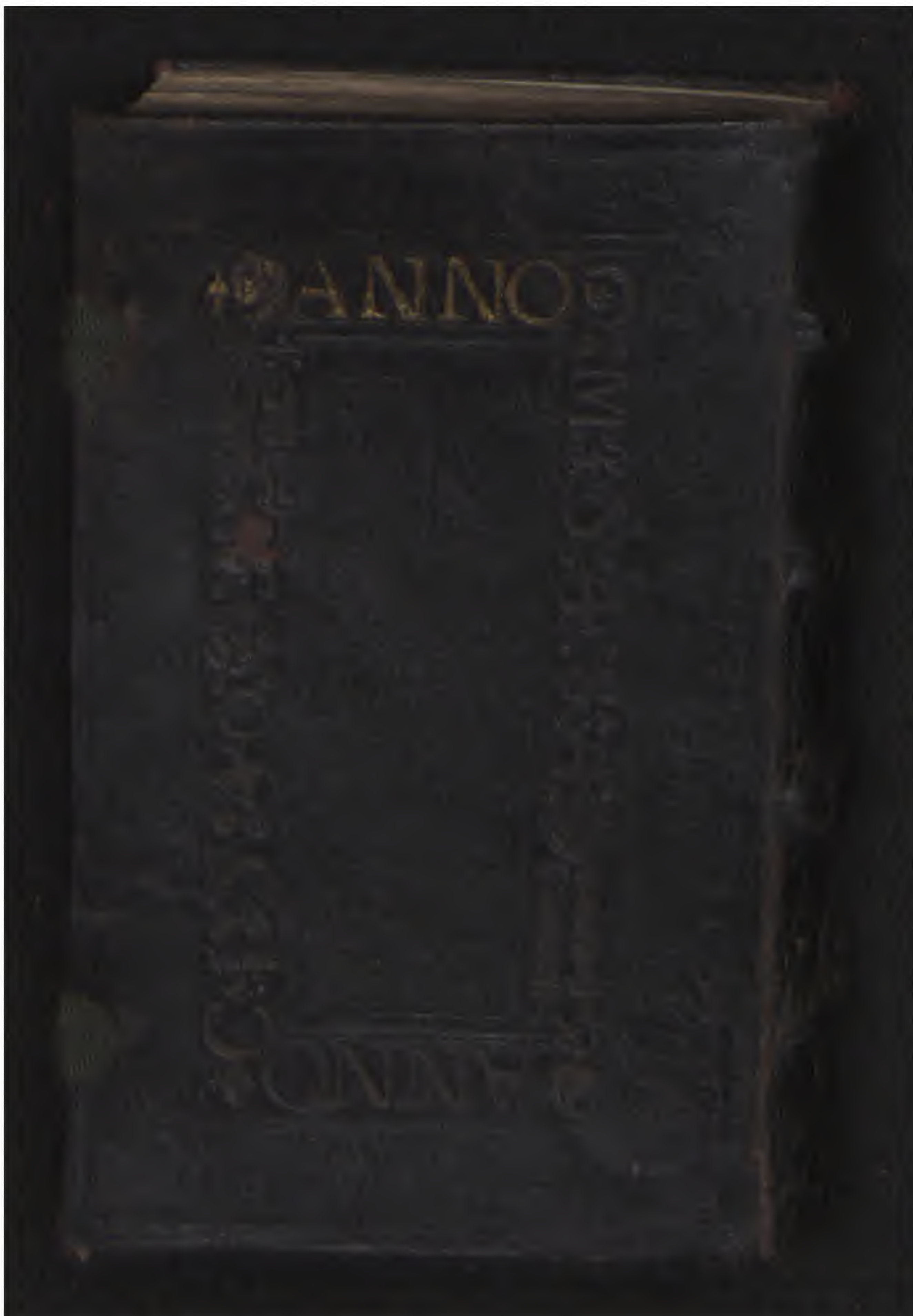
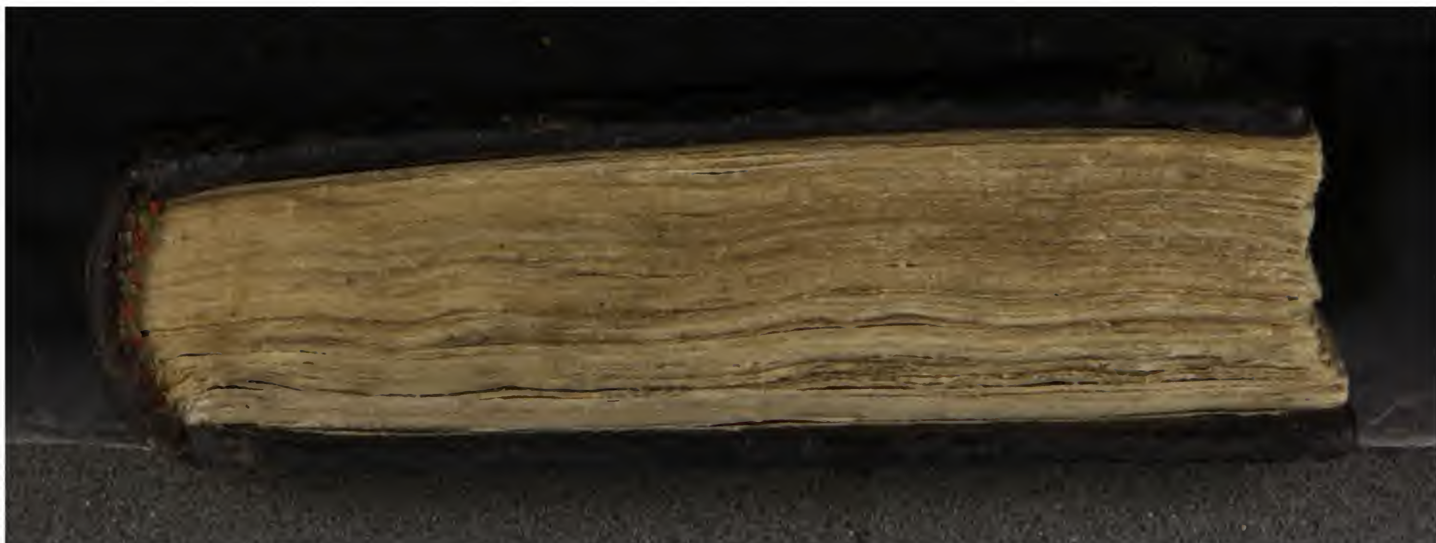

OLAVS

ANNO

a – 79. NB. DA Box

Denne Bog war forbuden
[illegible] [illegible] Superinten-
dentis Herr i Aalborg Stifft
d: Doctor Jens Birch-
[illegible] hand, som [illegible]
[illegible] aff Christi[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Dette [illegible] Jeg
til [illegible] som
[illegible] [illegible]
A° 1684 [illegible]
[illegible] Dagen [illegible] i [illegible]
berg [illegible].

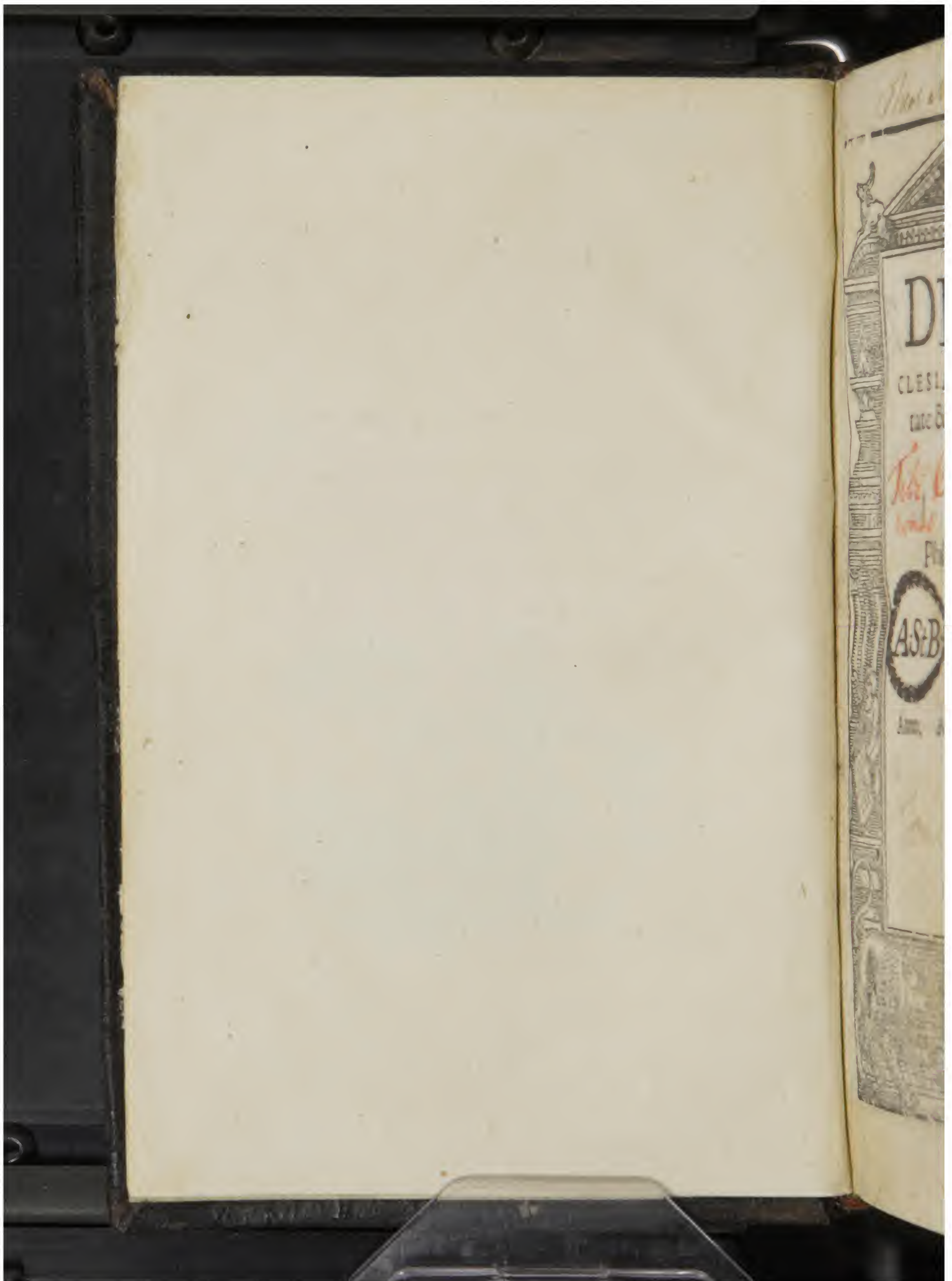
Sed et haeresis in hujus tractatu
[illegible] continet [illegible] omnium [illegible]
[illegible] antiquissimam [illegible] ex-
ceptis non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

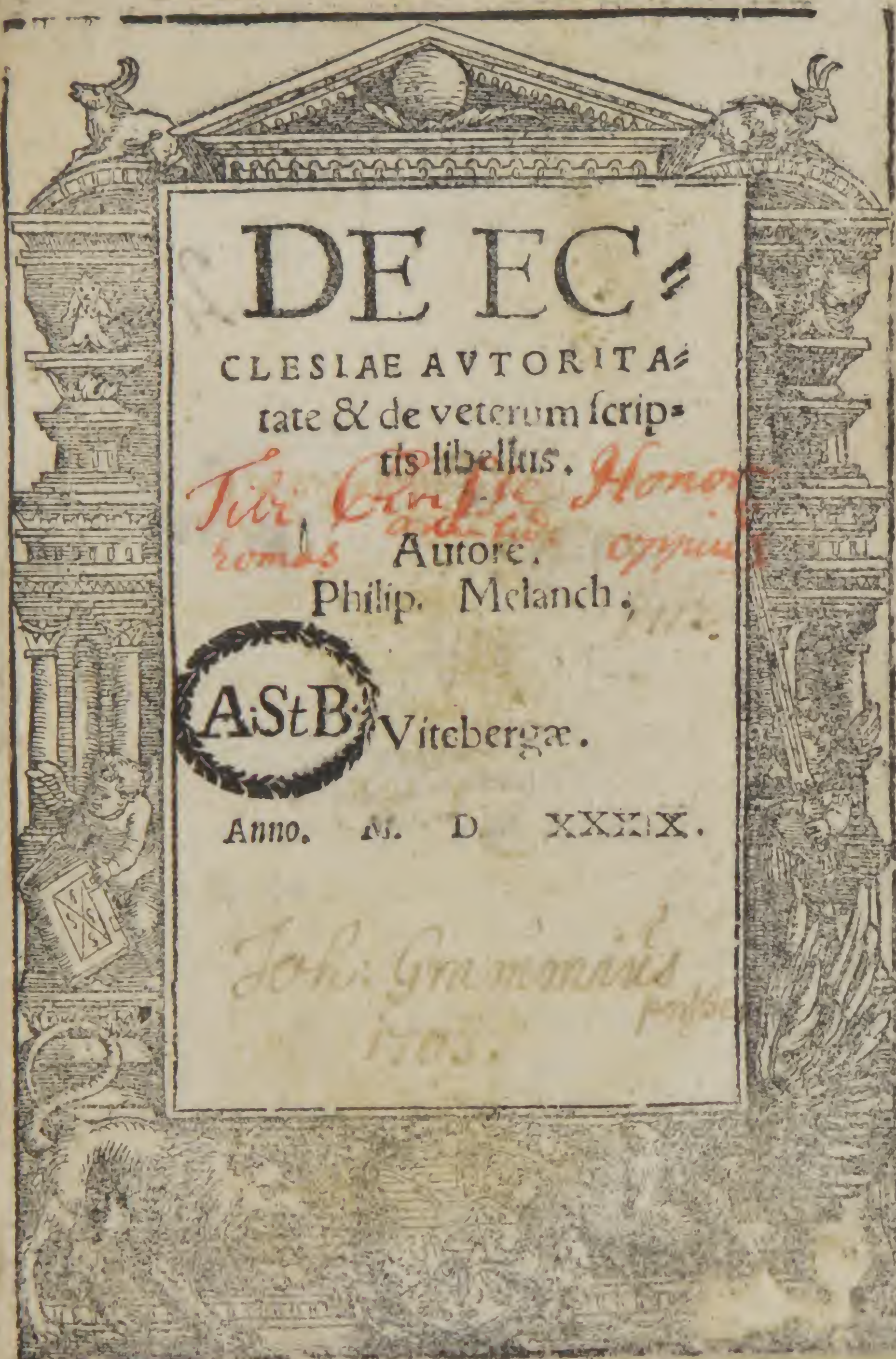

4 Bøger

L.N. 169]
Bruun II. 183] 3. bog

DE EC=CLESIAE AVTORITA=tate & de veterum scrip=tis libellus.

Autore.
Philip. Melanch.

Vitebergæ.

Anno. M. D. XXXIX.

ILLVSTRIS
cipi domino
Prussiæ Marc
burger
Philippus
S.

accessit ad se Harpa
rem, eumq; mactan
lis mandendum pa
cumbit miserrimus
se honoris causa a
um vocatum esse,
dentibus lacerat
multa comiter loc
tandem crudelitat

ILLVSTRISSIMO PRINcipi domino Alberto, Duci Prussiæ Marchioni Brandenburgensi &c.

Philippus Melanthon S. D.

STYAGES Rex Medorũ iratus Harpago Principi, quod non necasset infantem Cyrum, vt erat imperatum, postea accersit ad se Harpagi filium adolescentem, eumq; mactatum proponit in epulis mandendum patri Harpago. Accumbit miserrimus pater, existimans se honoris causa a Rege ad conuiuium vocatum esse, & tosta nati viscera dentibus lacerat. Post epulas, cum multa comiter locutus esset tyrannus, tandem crudelitatem suam patefacit,

 iubet

iubet proferri caput, manus & pedes adolescentis. Cumq; agnouisset Harpagus filij membra, interrogat Rex, satin suauiter epulatus sit. Ibi ille, etsi ingentem animo dolorem acceperat, tamen in præsentia iram repressit, ac placide respondit. Mihi vero placet, quidquid Rex facit. Talem in Ecclesia tyrannidem multis seculis Pontifices & eorum satellites gerunt, Postulant vt sine discrimine populus omnia decreta, etiam aperte impia, omnes abusus, omnia Monachorum deliramenta comprobet, & tanquam cœlestia oracula suspiciat.

Etsi autem non temere autoritas veterum labefactanda est, tamen cum de voluntate Dei, deq; vero cultu, necesse sit tenere certa, & firma testimonia diuinitus proposita, nequaquam hæc barbarica seruitus in Ecclesia toleranda est, quę vetat discerni veram doctrinam ab adulterina, quæ nefarios abusus confirmat. Inimica est hominum

minum naturæ tyrannis, ſed multo inimicior Eccleſiæ, in qua omnes pij aſſidue excubias agere & in ſtatione eſſe debent, ne impijs opinionibus obruant Euangelium, ſeu hi qui pręſunt, ſeu alij.

Porro quam multa vicia in Eccleſiam peruaſerunt ſine vllis certis autoribus, quæ quidem orta primum ab exemplis obſcuris, paulatim vires acceperunt, qualia ſunt inuocatio Diuorum, multiplex prophanatio Myſterij cœnæ domini, nondinatio Miſſarum, impurus cęlibatus, & pleraq; alia. Hæc cum dormitantibus ijs, qui pręerant irrepſerint ſine decretis Synodorũ, ſine vlla graui autoritate, nũc tamen ſumma acerbitate ſuppliciorum defenduntur, et prętexitur crudelitati ſtudiũ retinendæ Eccleſiaſticæ autoritatis. Ac multi inſtructi doctrina & Eloquentia cum videant Deo bellum inferri, cum fateantur pollui gloriam Dei, deleri piam doctrinam, & dilacerari membra

Chriſti, tamen adplaudunt tyrannis, et impudentius, quam Harpagus ille, prędicant ſibi placere quidquid agunt impij principes & Pontifices, θεομάχοι, παλαμναῖοι καὶ ἀλάστορες.

Deinde hanc tantam turpitudinem artificioſe excuſant, fingunt prodeſſe, vt conſeruetur autoritas & ἀξίωμα, eorum, qui pręſunt. Tyrannides ſcelere & crudelitate retinentur, tantiſper ſcilicet dum durant, non autoritas Eccleſiaſtica. Indigniſſimum eſt autem, pręcipue doctis viris, tanquam ſatellites eſſe tyrannorum & quidem Deo bellum inferentium, ac eorum confirmare furorem, & incendere ſęuiciam. Quid cogitari turpius hac ſeruitute poteſt? præſertim in illis qui ad conſilia Regum, qui ad Accleſiæ gubernacula propter eruditionem euehuntur, vt ſint relligionis veræ monſtratores & cuſtodes, non vt iniuſtis dominorum cupiditatibus adulentur. Sed profecto ita eſt, vt in Tra

gœdię

gœdia dicitur. Malus eſt miniſter regij imperij, pudor. Qui tyrannis ſe adiungunt, eiſq́ʒ & ſententias & linguam addicunt, hi perſonam ſuam ſine impudentia tueri non poſſunt.

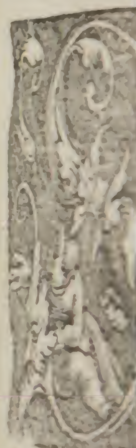
Cum autem tantis ſceleribus nomen Eccleſiæ & antiquitatis prętexatur, collegi quædam de Eccleſia & veteribus Synodis ac ſcriptoribus, quæ, vt ſpero, iuuenibus profutura ſunt ad iudicandum, vbi teſtimonia antiquitatis valeant. Dulce Eccleſiæ nomen omnibus pijs eſſe debet, vt veræ patrię. Et quid eſt illo venerabili concilio auguſtius, in quo filius Dei Dominus noſter Ieſus Chriſtus pręſidet, et habet adiunctum cœtum pręſtantiſſimorum hominũ inde vſq́ʒ ab initio mũdi. Adę, Enoch, Nohę, Sem, Abrahę, Iſaac, Iacob, Ioſeph, Moiſi, Samuelis, Dauidis, Eliæ, Eliſſei, Eſaię, Ezechię, Danielis, Apoſtolorum, & multorum piorum, quos Deus ornauit admirãda gloria in docendo & in regẽdis.

dis imperijs & quorum doctrinę Christus clarum testimonium impertit. Hunc venerabilem cœtum nos maxime venerari decet, quē quidem aduersarij summa contumelia adficiunt, cum eum allegant ad stabiliendam idolatriam, ad confirmandos prodigiosos errores, ad excusanda parricidia & infinitam crudelitatem.

Etsi autem tenuior ac breuior est hic libellus, quam argumenti amplitudo poscebat, tamen edendum esse duxi, sperauiq; auspicatius proditurum esse, si Celsitudini tuę dedicaretur, quia nomen Celsitudinis tuę propter excellentem virtutem, pietatem, & sapientiam tuam, multis bonis, & doctis hominibus in vniuersa Germania merito carissimum est. Nec vero vlla res humana bono & sapienti Principi gratior esse potest, quam si veris iudicijs bonorum celebretur, & a bonis diligatur. Bene & fœliciter valeat Cels. T.

Anno M.D.XXXIX.

DE

DE ECCLE-
SIA ET DE AVTO-
ritate verbi Dei.

AEPE diſputari ſolet, quantum tribuendum ſit Eccleſiæ ſententijs, decretis Synodorum, & ſcriptorum dictis. Etſi enim regulam tenemus, vt verbum Dei amplectamur, tamen cum videantur in Apoſtolicis ſcriptis occurrere loci ambigui, diſputant aliqui potius eſſe ſententas Eccleſiæ ſequendas, quam ſcripta Apoſtolorum.

Deinde affingunt, autoritatē Eccleſiæ anteferendam eſſe verbo Dei, ac poſſe

Ecclesiam mutare tradita in verbo Dei. Citant ad has opniones dictum Augustini, Euangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ Catholicæ commoueret autoritas. Itaq; falso prætextu nominis Ecclesiæ Pontifices decernunt & præcipiunt multa pro libidine contra verbum Dei, confirmant & stabiliunt impiam doctrinam & impios cultus, ac plurimos etiam nunc deterret a vera doctrina Euangelij, quam profitemur, solum nomen Ecclesiæ. Ideo necesse est de autoritate Ecclesiæ recte admoneri homines.

Rursus etiam quædam petulantiora ingenia, cum fingunt ex dictis scripturæ male detortis nouas opiniones, vt prorsus aspernantur consensum veræ Ecclesiæ & omnes Synodos sine discrimine, vt cum Seruetus rixatur cum Ecclesia omnium temporum, & deprauat dicta

de Verbo, Ioannis primo, & quærit concinniorem, vt ipse putat, interpretationem. Vt igitur talis petulantia coherceatur, aliquo modo septis, vt ita dicam, opus est Ecclesiæ, sicut veteres Synodi & scriptores allegant prima testimonia ab Apostolis & certis autoribus accepta.

Tertulianus contra Praxeam inquit, hanc regulam tenendā esse aduersus omnes hæreses, Rectum esse quodcunq; primum est, adulterinum vero, quodcunq; posterius. Et quidem vocat primum, quod Apostoli certo tradiderunt, sic enim ipse sese interpretatur.

Irenæus contra Florinum allegat autoritatem superiorum, ac nominatim Polycarpi, qui fuerat auditor Ioannis Apostoli. Inquit enim execraturum fuisse dogmata Florini, si ea audiisset, & vitaturum locum, in quo illa dicta essent, tanquam pollutum.

Basilius

Basilius allegat nutricem suam, cuius pietatem ait tunc in primis fuisse laudatam, & addit eam accepisse doctrinam a Gregorio Neocæsariensi, qui illo tempore eruditione & miraculis claruit, & refutauit Samosatenum, ac reliquit breuem confessionem fidei, quæ continet illustre testimonium de trinitate. Extat autem in lib. vij Ecclesiasticæ historiæ.

Origenes allegat Apostolos de baptismo infantum, Ait enim in cap. vi. ad Rom. Ecclesias accepisse traditionem ab Apostolis, vt baptizentur infantes. Hi recte allegant autoritatem Ecclesiæ Quare ordine dicam, quid sit Ecclesia, & quod audienda sit, ac probatis testimonijs vtendum, & tamen doctrina iudicanda sit ex verbo Dei, vt maneat summa autoritas verbi Dei, iuxta illud, Si quis aliud Euangelium docuerit, anathema sit.

Primum autem cum nomine Ecclesiam

Ecclesiam, non intelligo Pontifices, Episcopos, & cęteros, qui probant ipsorum opiniones, Nam hi sunt hostes veræ Ecclesiæ, partim Epicurei, partim Idolatræ manifesti, Sed voco Ecclesiam, cœtum vere credentium, qui habent Euangelium & Sacramenta, & sanctificantur spiritu sancto, sicut Ephes. v. describitur Ecclesia, & Ioannis x. Oues meę vocem meam audiunt. *Ecclesia.*

Etsi autem necesse est hanc veram Ecclesiam semper durare, quia regnum Christi est perpetuum, & scriptum est, Manebo vobiscum vsq; ad consummationem seculi, tamen sciendum est, hanc veram Ecclesiam non semper pariter florere, sed sæpe admodum exiguam esse, ac subinde restitui diuinitus, missis veris doctoribus, vt Noe tempore fuit angusta Ecclesia, & paucorum cœtus. *Ecclesia tempore Noe.*

Ita post diluuium retinuit veram doctrinam Melchisedech, qui fuit Sem, filius

filius Noe, & cum idolatria apud Chaldæos creuisset, ac pene vbiꝗ; extincta esset vera doctrina, Deus renouat Ecclesiam vocato Abraham. Postea familia Abrahę, & pauci eius auditores sunt Ecclesia, cum interim Chaldæi & Aegyptij gloriarentur, se esse posteros patrum, se retinere patrum exempla & cultum, & prædicarent se esse populum Dei, cum verbum Dei non retinuissent, etiamsi cęremonias retinuerant, quibus tamen affinxerant peruersas opiniones, & addiderant idolatriam.

Abraham

Tempore Achaz fuit in Israel pene extincta Ecclesia. postea per Eliam & Elisæum rursus aucta est, deinde iterum collapsa est.

Cum nasceretur Christus, fuit in Iuda admodum exigua Ecclesia, Maria, Ioseph, familia Zachariæ, Simeon, Anna, pastores, & pauci alij. Interea regimen Ecclesiasticum fuit penes Pharisęos & Sadducæos, qui erant

Ecclesia Christo nato, etc.

erant palam impij. Saducæi etiam erant Epicurei, & tamen arrogabant sibi præcipue titulum populi Dei.

Sic & tempore prophetarum exigua fuit vera Ecclesia, Esaiæ primo, Nisi Dominus reliquisset nobis semen, sicut Sodoma & Gomorra facti essemus. Hæc verba grauissime monent nos ne de Ecclesia cogitemus, tanquam de mundana politia, ne eam successione Episcoporum, aut gradu & loco Pontificum metiamur, sed apud eos esse statuamus Ecclesiam, qui retinent veram doctrinam Euangelij. In hoc cœtu esse aliquos vere credentes necesse est, Nam ad hunc cœtum pertinent promissiones. Ideo Esaias detrahit illum augustum titulum suis principibus & Potificibus & inquit exiguum semen reliquum esse in illo ipso populo, qui vocabatur populus Dei.

Ecclesia tempore Isaiæ.

Vbi & apud quos sit Ecclesia.

Et Ieremiæ tempore, cum ei reges & sacerdotes aduersarentur, non erat

Ecclesia tempore Ieremiæ.

Ecclesia

Eccleſia cœtus ſacerdotum, ſed illi, qui credebant concionibus Ieremiæ. Amos iij. Sic liberabitur Iſrael, vt ſi paſtor duo crura leoni ex faucibus eripiat. Deniq; fuit exigua Eccleſia præ multitudine impiorum, cum omnes gentes præter populum Iuda prorſus amiſiſſent noticiam Dei.

Prædicit & ſcriptura futuras poſt Apoſtolos Eccleſię clades Matthæi, xxiiij. Multi pſeudoprophetæ ſurgent, & decipient multos. Item. Cum videbitis abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto. Hic ſignificat in Eccleſia, quæ ſic dicitur, orituram eſſe idolatriam, qua obruentur vera doctrina & veri cultus, & fiet Eccleſiæ vaſtitas, id eſt ſolitudo ſeu extinctio. Atq; ita accidit. Poſtquam abuſus miſſarum & cultus traditionum orti ſunt, ſecutæ ſunt tenebræ de veris cultibus, de fide, de inuocatione in fide, de officijs vocationis, Quia cõſcientia intuens in pro

pria

pria merita, non poteſt remiſſionem peccatorum intelligere, nec veram inuocationem & expectationem auxilij diuini &c.

Item. facient ſigna & prodigia, vt, ſi fieri poſſet, ſeducantur etiam electi. ij. Theſſa. ij. Veniet defectio &c. Lucæ xviij. Putas, quod veniens filius hominis inueniet fidem? Pſam. lxxxviij. Nunquid vane conſtituiſti omnes filios hominum &c. Eſt enim querela de ventura Eccleſiæ ruina. Hæc dicta teſtantur, etiamſi Eccleſiam conſeruari neceſſe eſt, tamen præſertim poſtremo tempore ad modum exiguam & paucorum cœtum eſſe, qui ſunt ſpreti & abiecti in hac vita, ſicut inquit Paulus, Non multi ſapientes, non multi potentes &c.

Eccleſia poſtremi temporis.

Hæc teſtimonia eo citaui, vt primum cogitetur, quid ſit Eccleſia, & abducatur animus a carnali-

bus opinionibus,quæ fingunt Ecclesiam esse politiam Pontificum, & alligant eam ad ordinariam successionem Episcoporum, sicut imperia consistunt in ordinaria successione principum. Sed Ecclesia aliter se habet. Est enim cœtus non alligatus ad ordinariam successionem, sed ad verbum Dei. Ibi renascitur Ecclesia, vbi Deus restituit doctrinam, & dat Spiritum Sanctum. Et hoc modo regi & conseruari Ecclesias, non ordinaria successione, testatur Paulus Ephes. iiij Dedit dona hominibus Apostolos, Prophetas &c. Docet enim eam esse proprie Ecclesiam, in qua Christus est efficax, & cui dat veros doctores.

Ecclesia uera.

Ideo cum obijcitur nobis nomen & autoritas Ecclesiæ, primum consideremus an fiat mentio veræ Ecclesiæ, an vero cœtus Pontificum, & successionis illius & politiæ, nec nos sinamus a verbo Dei deterreri falso prætextu nominis Ecclesiæ.

Secundo

Secundo. Poſtquam dictum eſt, quæ ſit vera Eccleſia, iam addendum eſt, hanc veram Eccleſiam, quæ eſt exigua, ac tantum ſanctorum, retinere veram doctrinam Euangelij, ſeu articulos fidei, ſicut Paulus eam vocat ſedem veritatis, Sed hæc ipſa vera Eccleſia habet doctrinam alias magis, alias minus puram & perſpicuam. Habet & multa infirma membra, vt Apoſtoli erant Eccleſia, nec tamen intelligebant ante Chriſti reſurrectionem, quale eſſet futurum regnum Chriſti. Petrus etiam poſt datum Spiritum ſanctum adhuc imaginabatur cultus legis neceſſarios eſſe, ſed de cœlo admonitus, didicit regnum Chriſti, non eſſe politiam Iudaicam, ſed cultus Spirituales, ac perpetuos, Actorum. x.

Eccleſia retinet doctrinam Euangelij.

Regnum Chriſti.

Poſtea inchoata prædicatione Apoſtolorum, lucebat in ipſis doctrina pura & perſpicua, & tamen interea erant multi infirmi, qui tametſi eſſent vera membra Eccleſię, & tenerent articulos fidei, tamen aliquid addebant

erroris,vt qui obſeruabant cultus legis, nec ſatis intelligebant abrogationem legis, & veros cultus, Hic error non erat leuis, & aliquam caliginem offundebat articulis fidei. Ita Christus prædicit de Eccleſia poſtremi temporis, futuras magnas tenebras, quæ etiam electos impedient, quo minus puram doctrinam habituri ſint.

Manet igitur aliqua vera Eccleſia, quæ retinet articulos fidei, ſed interdum minus puros, & obſcuratos aliquibus incommodis opinionibus, & habentibus aliquid erroris. Ac loquor ad huc de veris Eccleſiæ membris, & Sanctis, non de alijs, qui amiſſa luce verbi, amittunt Spiritum ſanctum, & ſequuntur rationis iudicium, & cum putent ſe admodum pia tradere, dicunt aliena & impia, Sicut nunc quoq; multi ſunt præſtantes doctrina, bonis moribus, ſpecie pietatis, qui videntur ſibi ſanctiſſima dicere, cum procul abſint a vera luce, hoc eſt,

vero intellectu verbi Dei. De talibus nondum loquor, verum adhuc tantum fit mentio de veris membris Ecclesiæ, quæ magna ex parte sunt infirma.

Sic igitur inquit Paulus, fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est. Sed alius superædificat aurum, alius lignum, stipulas &c. Fundamentum intelligit articulos fidei, hoc est, summam doctrinæ Christianæ, & doctrinam de beneficijs Christi, sed ad hanc, inquit, addent alij vtilem doctrinam, & explicationem, & veros cultus spirituales, Hæc vocat aurum, Alij addent stipulas, id est, opiniones incommodas, & aliquid erroris habentes, Sicut initio statim conditæ sunt ceremoniæ, quæ secum traxerunt falsas opiniones.

Vt Ambrosiū existimo esse verum membrum Ecclesiæ, Is tamen inquit

20v.

de ieiunio quadragesimę, Cętera ieiu nia sunt voluntatis, hoc necessitatis est. Hęc opinio est stipula addita doctrinę fidei.

Basilius. Sic Basilius addidit monasticen tanquam stipulas, & laudat hoc genus vitę immodicis & falsis pręconijs, cum quidem ab Episcopo suo reprehenderetur. Quod autem non sit leue erratum, instituere nouos cultus, sępe monet scriptura, & satis significat hęc vna sententia, Frustra colunt me mandatis hominum. Graue peccatũ est contra primum pręceptum, cultus non mandatos a Deo instituere, aut approbare. Nam primum pręceptum, cum prohibet alienos Deos, etiam prohibet alienos cultus.

Cyprianus. Cyprianus vrget pœnas canonicas, quarum tunc erat vsus, & confirmat opiniones, quasi sint necessariæ & propter eas remittantur peccata, interdum

terdum inquit absolutionem sine illis inutilem esse. Fortasse sentiebat commodius, quam locutus est, tamen illi errores non sunt leues, sed admodum densę stipulę, obscurantes puram doctrinam de beneficijs Christi, & de fide.

Porro sępe Scriptores commodius senserunt, quam loquuntur, quia plerique fuerunt admodum in dicendo negligentes & improprij, & multas sententias ac formulas a vulgo mutuantur, in quibus aliquid inest errorum. Vt nomen satisfactionum sumit Augustinus a vulgo, etiamsi errores de satisfactionibus palam reprehendit. Torquet se in hac sententia interpretanda, omne peccatum est voluntarium, vbi disputat de peccato originis, cum tamen sententia sit ciuile dictum, de externis delictis traditum.

Satisfactio.

Sic vocant cœnam Domini,

oblationem, populi more, cum non sit instituta oblatio, sed Christus ipse fuerit sacerdos, suum offerens sacrificium. Ac ne fiebat quidem olim in ceremonia cœnæ, oblatio corporis & sanguinis, sed ante consecrationem offerebantur panes, & aliæ res, & Sacerdos dicebat se offerre preces, gratiarum actionem, et totum cultum, qui ibi fieri solet. Etsi igitur oblatio non vno modo intellecta fuit, tamen postea nomen detortum est ad oblationem corporis, Vnde secuti sunt ingentes abusus.

Oblatio.

Dionysius in eo libro, qui continet ceremonias Ecclesiæ, cum ritum synaxis diligenter describat, tamen prorsus nullam facit mentionem de oblatione corporis dominici, Nec Canon Basilij continet hanc oblationem. Sed postea dicam plura, de cœna Domini. Hæc tantum addidi, vt ostenderem veteres interdum mutuatos esse sermones incommodos a populo, vt fieri solet omnibus ætatibus.

Interdum

Interdũ vincuntur iudicijs et exemplis multitudinis, quæ non est pia, vt trahantur in superstitiones aliqua humana imaginatione, vt in Synodo Nicena, nisi vnus Paphnutius obstitisset, fuisset approbata sententia illorum, qui volebant decretum fieri, vt sacerdotes abstinerent a suis vxoribus. Sic Cyprianũ & multos alios vicit consuetudo, vt probarent prohibitionem coniugij.

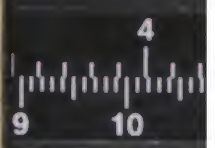
Paphnutius.

Cœlibatus

Item tota Synodus Nicena consensu multitudinis aut temporis victa, approbauit canones pœnitentiæ, qui postea pepererunt non tolerandos errores. Magna exempla etiam pios sæpe fallunt, sicut Antonij exemplum multis offudit caliginem. Hactenus dixi de pijs, qui etiamsi sunt sancti, tamen plurimi sunt infirmi. Addam nunc de lapsis.

Canones Pœnitentiæ.

Antonij exemplũ.

Interdum pij prorsus labuntur, & amittunt spiritum sanctum, sicut

Origenem iudico prorſus fuiſſe lapſum, præſertim ſi affirmauit illos prodigioſos errores, Quod fuerint innumerabiles mundi, Quod Diaboli poſtremo ſint ſaluandi. Tertulianus etiam impie damnat ſecundas nuptias, fortaſſis autem reſipuerunt. Multi enim vere lapſi in vita & doctrina, tamen reſipiſcunt, Et ſæpiſſime fit, vt ſancti vere labantur, nec iudicent iuxta verbum, & ſpiritualem lucem, ſed decipiantur imaginatione rationis, qui tamen deinde reſipiſcunt. Sicut Gedeon prorſus lapſus eſt, humano conſilio inſtituens cultum.

Gedeon.

Ex his omnibus ſequitur concluſio. Etſi vera Eccleſia, quæ eſt exigua, retinet articulos fidei, tamen illa ipſa vera Eccleſia poteſt habere errata, obſcurantia articulos fidei. Præterea multi ita labuntur, vt approbent prorſus impios errores, contra articulos fidei, etiamſi fortaſſis aliqui reſipiſcunt.

Primum igitur cum autoritas Eccleſiæ

Ecclesiæ allegatur, quærendum est, An fuerit veræ Ecclesiæ consensus, congruens cum verbo Dei.

Deinde dicendum est, Scriptores qui extant, sæpe lapsos esse, & fortassis aliquos ne quidem membra Ecclesiæ esse.

Tertio addendum est aliud discrimen, In illo cœtu, qui vocatur Ecclesia, est ingens multitudo impiorum, quorum pleriq; antecedunt ceteros autoritate, specie relligionis, opinione doctrinæ, Quales fuerunt in populo Iuda, tempore Hieremiæ, Pontifices & sacerdotes impij, qui & ipsi contra Hieremiam allegabãt autoritatẽ sedis ac legis et promissiones Non peribit Lex a sacerdotibus, negabãt suum cœtum errare posse, cum tamen prorsus errarent, & dissentirent a Hieremia. Item tempore Christi erant paucissimi pij videlicet Zacharias & Simeon.

Porro cum impia multitudo dominatur in Ecclesia, constituit

nomine Ecclesię multa falsa & impia. Talis multitudo amplexa est applicationem missarum pro viuis & mortuis, cultus votorum & Sanctorum, postea exemplũ nocuit pijs, Talis multitudo etiam in Synodo constituit, diuellenda esse coniugia sacerdotum. Sæpe autem accidit in Ecclesia, vt impij, excellentes ingenijs, sumant impetus constituendi relligionem humana sapientia, qui cum non moueantur verbo Dei, sed ducantur rationis imaginatione, & quærant concinnas opiniones, gignunt impia dogmata, sicut Samosatenus, Arius, Pelagius. Alij quærunt merita, aut quærunt speciosum regimen, & εὐταξίαν populi, & his caussis mouentur ad instituendos & cumulandos cultus, vt Monachi & Gregorius, & hoc tempore Pontifices, Principes, & multi viri docti, cupientes constituere Ecclesiam, mouentur humana sapientia, & omisso verbo Dei, volunt Ecclesiam iuxta suas imaginationes constituere, Nec vident esse horribilem

Missarum applicatio

lem

lem impietatem, diſcedere a verbo Dei, quærere Deum ſine verbo, cultus inſtituere humano arbitrio, ſine mandato Dei, vera dogmata mutare, & opprimere puritatem verbi Dei.

Cum igitur obijcitur autoritas Eccleſię, vt de miſſarum applicatione, Eccleſia non errat, Eccleſia tot ſeculis applicauit Miſſas, Igitur mos eſt ſeruandus.

Reſpondendum eſt ad maiorem, Eccleſia vniuerſa, quę eſt multitudo dominantium in Eccleſia, poteſt errare, ſicut errabant Pontifices, & ſacerdotes Ieremię, aut Chriſti tempore. Et quanquam pręter illam multitudinem ſunt aliqui pij, qui retinent articulos fidei, tamen hi quoq; moti exemplis aſſentiuntur quibusdam erroribus. Ita fit vt articulos fidei minus puros retineant, Sicut videtur Bernhardns commodius ſenſiſſe quam cęteri, & ſi multis erroribus aſſenſit, vt abuſui miſſarum, poteſtati

poteſtati Pontificiæ, votis, cultui San ctorum.

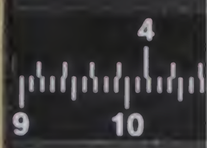
Non igitur multitudinis autori tas alleganda eſt contra verbum Dei, ſed redeundum ad Regulam , Si quis aliud Euangelium docuerit, anathema ſit. Prima ſit autoritas verbi diuini tus traditi, Deinde illa eſt Eccleſia ex- iſtimanda, quæ cum verbo illo conſen tit, vt inquit Chriſtus, Oues meæ vo- cem meam audiunt, & Auguſtinus, Quæſtio eſt, Vbi ſit Eccleſia? quid er go facturi ſumus ? In verbis noſtris eam quæſituri ſumus, an in verbis ca- pitis ſui domini noſtri Ieſu Chriſti? Puto quod in illius verbis quærere de bemus, qui veritas eſt, & optime no- uit corpus ſuum.

Sed hic obijcitur, ſi repudiatur autoritas Eccleſiæ, conceditur deinde nimis magna licentia petulantiæ inge- niorum, nam reiectis Eccleſiæ ſenten- tentijs , multi excogitabunt nouas

&

& impias interpretationes ſcripturæ. Hoc periculum cum non ſit contem-nendum, & proſit illam licentiam co-hercere, rurſus videndum eſt, quate-nus requirenda ſit autoritas Eccleſiæ. Seruetus enim cum renouat impium errorem Samoſateni, & negat ver-bum intelligi perſonam in hoc dicto, In principio erat verbum, magnifice prædicat autoritatem ſcripturæ, iubet hanc anteferri Eccleſiæ decretis, Dein de callide diſputat ſermonem ſimplici-ter intelligendum eſſe, Cum autem verbum in communi hominum ſer-mone non ſignificet perſonam, negat apud Ioannem intelligendam eſſe per ſonam, vt ſi Demoſthenes hoc dictũ legeret, In principio erat verbum, cer-te non cogitaret intelligi perſonam ali-quam.

Quæro igitur an aduerſus tales non proſit opponere autoritatem Ec-cleſiæ? Hic reſpondeo, ſicut Euangeliũ pręcipit audiri Eccleſiam, ita ſemper dico,

dico, eum cœtum, penes quem fuit verbum Dei, & qui dicitur Ecclesia, audiendum esse, sicut iubemus quoq; audiri nostros pastores. Audiamus igitur docentem & admonentem Ecclesiam, sed non propter Ecclesię autoritatem credendum est. Nam Ecclesia non condit articulos fidei, tantum docet ac admonet. Verum propter verbum Dei credendum est, cũ videlicet admoniti ab Ecclesia intelligimus hanc sententiam vere & sine sophistica, in verbo Dei traditam esse.

Fortassis Demosthenes non cogitaret de persona, si legeret, In principio erat Verbum. Sed auditor admonitus ab Ecclesia, quod verbum significet personã, scilicet filium Dei, adiuuatur iam ab Ecclesia, docente & admonente, & articulum credit non propter Ecclesię autoritatem, sed quia videt hanc sententiam, habere firma testimonia, in ipsa Scriptura, videt de quadam persona dici, quę assumpta humana na

tura

tura in mundo, conuersata est cum hominibus. Hanc personam uidet appellari λόγον. Colligit testimonia apta & firma de duabus naturis in Christo. scit enim de natura Dei credendum esse voci cœlesti, ac summã impietatẽ esse, comminisci opiniones de natura Dei, sine ipsius testimonio .ij. Petri .i. Et Matth. xvij. Hnnc audite. *Duo naturæ in Christo.*

Item valet prima Ecclesia, vt testis Apostolorum. Loquor autem de dogmatibus, non de humanis traditionibus. Nam dogmata volebant esse firma & perpetua. Ritus humanos non volebant esse perpetuos aut immutabiles. Nec errabant Apostoli in doctrina. Ideo prodest tenere, vbi allegent vetustissimi Scriptores autoritatem Apostolorum. *Prima Ecclesia.*

Vt de Trinitate citant eos Origenes, Tertulianus, Irenæus, Gregorius Neocæsariensis, Alexander Episcopus Alexandrinus, & alij multi, qui

cum testentur doctrinam de Trinitate ab Apostolis acceptam esse, valde confirmant pios. Itaqꝫ talia testimonia non sunt aspernanda.

Dixi autem audiendos esse Scriptores, sicut nunc quoqꝫ dicimus, audiendos esse Concionatores, quia aliqui manent in Ecclesia, qui retinent veritatem, alias purius, alias impurius. Sed addendum est, vt auditi iudicentur ex verbo Dei, quod semper manet Regula doctrinę.

EXEMPLA.

Augusti. Augustinus de peccato originali acrius contendit quam reliqui. Docet igitur & monet, cumqꝫ videamus eum vere & sine sophistica recitare sententiam scripturę, credimus articulum non propter Augustinum, sed propter verbum Dei, & videmus idem sentire superiores, etiamsi hunc articulum non tam copiose, aut tam perspicue tractarunt. Aliud

Aliud.

Petrus Alexandrinus Episcopus, contra Meletium contendit lapsos recipiendos esse, & allegat veterẽ autoritatem. Nam hęc verba recitat Epiphanius, vt doctrina, quę ad nos usq; peruenit, tradit. Docet igitur & monet Episcopus ille Alexandrinus, recipiendos esse lapsos. Id credimus non propter hunc Episcopum, sed quia videmus hanc sententiam traditam esse in verbo Dei, & accedunt testimonia veteris Ecclesię. *Petrus Alexandrinus Episcopus.*

Idem de Synodis dico, Audiendas esse Ecclesię synodos, quę, cum de verbo Dei disputant, docent & monent nos, sed iudicium accedat, & cum vera tradunt, credamus propter verbum Dei, Vt Nicena Synodus pie & vtiliter docuit, & admonuit omnem posteritatem de filio *Nicena Synodus.*

Dei,Sed articulum credimus non propter Synodum,ſed quia videmus ſic traditum eſſe in verbo Dei.

Cætera ,quæ ſunt extra Scripturas,non ſic amplectenda ſunt, vt Synodus Nicena condidit Canones pœnitentiæ, qui ſunt traditiones humanæ extra Scripturam, & fuerunt ſemina multarum ſuperſtitioſarum opinionum.

Canones pœnitentiæ.

Samſonis conuiuæ non poterant interpretari ænigma in conuiuio propoſitum, niſi interrogata eius coniuge. Quare Samſon inquit,Niſi araſſetis vitula mea , non inueniſſetis meam quæſtionem. Sic circumſpiciendum eſt,vbi ſit cœtus, qui habet verbum Dei,& videndum,qui cætus Patrum ac Synodorum ſit purior,hoc eſt, minus habens opinionum extra verbum Dei. Hæc Eccleſia docet, monet, teſtatur . Sed videndum eſt, an ea

Aenigma Samſonis.

an ea quæ proponit, habeant firma testimonia verbi Dei.

Ac profecto pios fateri decet, Patres bene meritos esse de posteritate, qui acerrimis contentionibus propugnauerunt, & retinuerunt pia dogmata, Id beneficium non est leue ducendum. Huc pertinet. Augustini dictum, Euangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ moueret autoritas. Non sentit Augustinus, maiorem esse Ecclesiæ autoritatem, quam verbi diuini, aut Ecclesiam posse abolere articulos in verbo Dei traditos, sed sentit Ecclesiam esse doctricem, & testem. Non crederemus Euangelio, nisi Ecclesia doceret nos, & testaretur, hanc doctrinam ab Apostolis traditam esse. *Aug. dictum.*

Valet etiam hoc dictum ad refutanda noua dogmata, quæ nunquam in Ecclesia extiterunt, Sicut Manichæi noua deliramenta excogitauerunt. Nam dogmata necessaria pietati, *Noua dogmata.*

necessaria pietati, necesse est initio extitisse in prædicatione Apostolorum. Ergo noua & prorsus ignota Ecclesiæ Apostolicæ sũt reijciẽda. Sed de dicto Augustini alias disputatum est copiosius, Certe non concedit Ecclesiæ autoritatem statuendi contra verbum Dei, aut abolendi articulos in verbo Dei traditos, aut condendi nouos articulos fidei.

Catalogus.

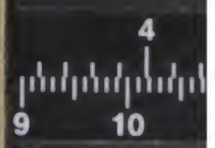
Aliquot Synodorum, & Patrum exempla colligam, vt appareat in illis contineri dissimiles materias, ne sine discrimine omnia omnium dicta, aut omnes Veterum ritus pro necessarijs recipiantur. Sicut inepti quidam ita admirantur antiquitatem, vt omnes veteres ritus humanos, velint restitui, Perinde ac si nunc velint spartani omnes veteres ritus suæ Reipublice restituere, cum ritus ab hominibus excogitati partim sint vitiosi, partim, etiamsi sunt probabiles, tamen non omnibus

nibus temporibus congruant.

Synodus Neocæsariensis vetat, ne Sacerdotes accedant ad conuiuia secundarum nuptiarum, ne eas videantur approbare. Tales ridiculæ constitutiones multæ bonis admixtæ sunt. Quare delectus habendus est, nec temere omnibus dictis veterum applaudendum. *Synodus Neocæsariensis.*

Anno domini 324. Nicena Synodus a Constantino conuocata est, in qua præfuit Antiochenus Episcopus Eustathius. In hac Synodo grauissimæ controuersiæ dogmatum diiudicatæ sunt, & recte damnati sunt errores Samosateni & Arij, Item Catharorũ, qui lapsos negabant recipiendos esse, ac negabant eos consequi remissionem peccatorum. *Nicæna Synodus.* *καθαροὶ postea, Nouatiani dicti.*

Postea politica quædam ordinata sunt, de gubernatione Ecclesiarum, vt Alexãdrinus Episcopus preesset Ecclesijs orientis, & Romanus Ecclesijs nationum vicinarum. Item vt Episcopi ordinentur a vicinis Episcopis. Hæc

politica etsi sunt vtilia, tamen non volebant haberi pro articulis fidei.

Canones pœnitentiæ.

Tertio, Addiderunt quædam ceremonialia, videlicet Canones Pœnitentiæ, vt vocabant, qui initio minus duri erant, & fortasse minus habuerunt superstitionum. Sed postea creuit onus ipsum, & creuit superstitio, & est obscurata gratuita condonatio. Quare in hac re Patres non satis cauti fuerunt, Cumq; euentus postea ostendit talibus exemplis superstitiones crescere, non ita miremur in hac re Synodum, vt velimus illos Canones aut approbare aut restituere. Nec propterea dissentimus a veteri Ecclesia, retinemus articulos Synodi de dogmatibus quæ proprie ad Ecclesiam pertinent. Cæteræ quæ sunt extra vel contra verbum Dei, non pertinent ad Ecclesiam.

Constantinopolitana.

Anno domini 383. Constantinopolitana Synodus a Theodosio

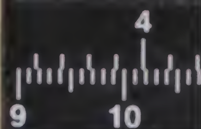
conuocata eſt, in qua præfuit Epiſcopus Conſtantinopolitanus, controuerſia grauis dijudicata eſt, de Spiritu ſancto, quod ſit perſona procedẽs a Patre & filio, & ſit Deus, & recte damnati ſunt Eunomius & alij, qui contrarium ſenſerant. Sunt & politica quædam ordinata, ne Epiſcopi in alienis dioceſibus aliquid adminiſtrent.

na ſinodus damnauit Eunomiũ.

Anno 433. Epheſina Synodus conuocata eſt, a iuniore Theodoſio in qua præfuit Cyrillus Alexandrinus. Hæc ſynodus recte damnauit Neſtorium, qui negabat in Chriſto vnitum eſſe verbum humanæ naturæ, ſubſtantiali vnione, ſed tantum adeſſe verbum, & inhabitare in humana natura, velut hoſpitem in domicilio, vt ibi eſſet efficax.

Epheſina ſinodus dã nauit Neſtorium.

Hæc fuit magni momenti controuerſia. Nam in Chriſto vere & ſubſtantialiter vnitæ ſunt duæ naturæ, Nec verum eſt humanam naturam

ſolam eſſe Chriſtum, ac domicilium eſſe verbi aſſiſtentis. Inde vrſerunt pij has formas loquendi de vnitate Perſonæ, Deum eſſe natum, paſſum &c. Etſi autem Neſtorius negabat ſe cum Samoſateno ſentire, tamen ſuſpicor eum re ipſa idem ſenſiſſe, ſed in ſpeciem aliter propoſuiſſe vetus delirium inuolucris tectum.

Chalcedonenſis Synodus dānauit Eutychen.

Anno 452. Chalcedonenſis Synodus conuocata eſt a Martiano imperatore, in qua recte damnatus eſt Eutyches, qui negauit etiam duas naturas in Chriſto, ac contendit ipſam verbi naturam diuinitus miſſam, editam eſſe per virginem, nec duas eſſe naturas vnitas, Videtur & hic renouaſſe delyrium Samoſateni, ſed alio inuolucro propoſitum. Hoc iudicium Synodi laudandum eſt.

Cæterum creuerant iam in

Ecclesia humanæ traditiones. Ideo aliquas addidit hæc Synodus viciosas constitutiones, non de dogmatibus sed de ceremonijs & cultibus extra scripturam, & tamen adhuc sunt verecundiores hæ constitutiones, quam aliæ postea natæ. In hac synodo primum facta est constitutio, quæ prohibet nuptias Monachis et virginibus, quæ vota fecerunt, & excõmunicat tales contrahentes connubia, quanquam addit mitigationem, posse & hoc concedi iudicio Episcopi.

Prohibitio nuptiarum quando primũ facta est.

Verum multa politica vtiliter tunc constituta sunt, ne Episcopi ipsi tenerent administrationem facultatum Ecclesiasticarum, sed vt Ecclesiæ haberent Oeconomos, Ne quis plura ministeria teneret. Item ne quis sine ministerio ordinaretur, Item vt in singulis prouincijs Episcopi quotannis conueniant, & synodos habeant de præsentibus Ecclesiæ controuersijs.

Hæc

Hæc vtilia decreta ſynodo-rum aduerſarij diſſimulant, ac interim alia leuiora proferunt, vt videantur nobis opponere veteris Eccleſiæ autoritatem.

Fuerunt interim & aliæ ſynodi, ſeu prouinciales, ſeu frequentiores, in quibus conuenerunt vicinarum prouinciarum Epiſcopi. Talis fuit ſynodus Antiochena ante Nicenam, conuocata aduerſus Samoſatenum, Quæ pie & recte damnauit Samoſateni impietatem. Talis item fuit ſynodus Gangrenſis in Galatia vetus & pura, habet optima decreta contra ſuperſtitiones de coniugio, de cibis, de monachatu. Et apparet hanc ſynodum conueniſſe propter Montanum, Martionem, & ſimiles, qui illas ſuperſtitiones valde auxerunt.

Synodus Anthiochea damnauit Samoſateni impietatē.

Montanus Martion.

Secutæ ſunt aliæ poſteriores, vt Anchirana, quæ habet hanc conſtitutionem memorabilem, ſi diaconi in or-

Anchirana ſynodus.

dinatione non promiſerint ſe victuros cœlibes, retinendi ſunt in miniſterijs, etiamſi poſtea ducunt vxores, ſed ſi promiſerint, & poſtea tamen duxerint vxores, remouendi ſunt a miniſterio. Habet & alios Canones de annis pœnitentiæ periculoſos & ſuperſtitioſos.

Laodicena recte damnat Nouatianos, ſed errat taxans digamos etiã laicos, iubet eos prius puniri, quam admittantur ad communionem, prohibet etiam baptiſmum poſt duas ſeptimanas quadrageſimæ. Cætera politica ſunt honeſta, vt cum prohibet nuptias cum hæreticis. Hæc ſynodus non longo interuallo ſecuta eſt Nicenam.

Laodicena ſinodus damnauit Nouatianum.

Sub Honorio imperatore fuit Toletana prima ſynodus, quæ continet multa capita vtilia de doctrina. Nam pie recenſet articulos de diuinitate & naturis Chriſti, & alios quoſdam.

Toletana ſynodus.

Poſtea

Poſtea quædam attexit politica, & ceremonis de chriſmate, & de votis. Hæc Synodus prohibet Diaconos euehi ad munus presbyteri, ſi non abſtineant a legitimis vxoribus. Item excommunicat parentes, qui filias votis obligatas, ſi nubant, parentum affectu complectantur. Item ipſas nuptas non admittit ad communionem, niſi diſcedentes a maritis.

Carthag. Synodus prohibuit ſacerdotũ coniugium.

Carthaginenſis quinta, anno, 438. habita, prohibet Epiſcopis, presbyteris & diaconis conſuetudinem legitimarum coniugum, Ita paulatim cumulata eſt prohibitio, Antea diaconis conceſſa erat conſuetudo cum vxoribus, vt teſtatur Anchirana Synodus. Poſtea ſecuta eſt prohibitio, Et hæ conſtitutiones de cœlibatu, ſubinde in omnibus Synodis repetuntur, & adduntur acerbiores pœnæ, ſicut quædam

Toletana Synodus.

Toletana Synodus conſtituit, vt facultates mulierum vendantur, ſi rede-

ant

ant ad viros.

Porro hæc Carthaginensis Synodus continet & aliam memorabilem constitutionem, de sacellis, & aris Sanctorum, vbi non sunt eorum corpora condita. Has aras & sacella iubet Episcopos demoliri, aut si metuant tumultus, iubet eos in concionibus populum dehortari, ne ad illa loca accedant. Apparet aliquos crescentem superstitionem in cultu Sanctorum voluisse prohibere.

Sacella & aræ Sanctorum.

Synodus Carthaginensis anni 457. egit de prouocatione Episcoporum. Romanus Pontifex postulauit, vt concederetur prouocatio, vbicunq; aliquis ad Romanum prouocasset, Idq; vt obtineret, commisit falsum, eitauit commentitium decretum, quod affirmabat in eam sententiam editum esse in Nicena Synodo, Postea ex Constantinopoli petitis exemplis deprehensa

Prouocatum Episcoporum.

prehensa est vanitas, & repudiata petitio Romani Pontificis. Huic synodo interfuit Augustinus. Talibus artificijs Romani Pontifices viam sibi ad primatum struxerunt. Hoc exemplum monet, ne ita miremur antiquitatem, vt eam omnibus vicijs liberemus.

Precatio & oblatio pro mortuis.

Cartaginensis quarta, decretum continet de precatione & oblatione pro mortuis his verbis, Pœnitentes, qui diligēter seruarunt Canones pœnitentiæ, si casu moriantur ante communionem, commendetur eorum memoria precationibus & oblationibus. Illa ætas nondum habebat priuatas missas, sed tamen paulatim superstitio creuerat. Hic Canon non recipit mortuos nisi diligenter seruatis ritibus pœnitentiæ. Item addit morem de oblationibus.

Mileuitana sinod.

Tractauit caussam grauissimam synodus Mileuitana, cui interfuit Augusti-

Auguſtinus, & recte defendit piam doctrinam de peccato originali, de gratia & de iuſtificatione. Habet & politica quædam, in quibus hæc ſunt memorabilia, Vetat prouocationem ad transmarinos Epiſcopos. Hoc decretum nunc ne Romanus quidem Pontifex reciperet. Vetat item ab Imperatore peti Iudices non Epiſcopos. Id illis temporibus congruebat, nunc eſſet durum, De diuortio etiam ſanxit, ne perſona innocens rurſus contrahat matrimonium, et addit petendum eſſe, vt Imperator legem in eam ſententiam ferat. Id quoq; durius eſt. Nam Romæ Fabiola contraxit aliud connubium, vt apparet ex Hieronymo.

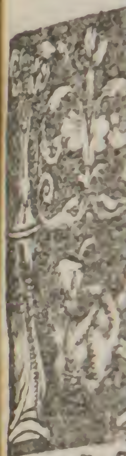
Ea Synodus confirmat & ſuperſtitionem de votis, concedit velari virgines ante vigeſimum quintum annum contra veteres Canones. Quanquam igitur de doctrina tolerabiliter pronunciauit, tamen poſtea accedunt aliquæ ſtipulæ & ſuperſti-

48

tiosæ constitutiones. Quare non omnia Synodorum decreta sine delectu probanda sunt, & tamen fatendum est pias Synodos bene meritas esse, quia aliquos doctrinę Christianę articulos conseruauerunt, & de his prodest tenere Synodorum & antiquitatis testimonium.

DE ECCLESIASTICIS SCRIPTORIBUS VETUSTIS.

HI

I quoq; bene meriti ſunt, prę ſertim quate- nus ſunt teſtes veteris & pri mæ Eccleſiæ Apoſtolorum. Confirmant enim nos ſuo teſtimonio, De Trinitate, De naturis in Chriſto, De Baptiſmo infantũ, De vſu cœnæ Domini, De ordinatione mi niſtrorum, De coniugio miniſtrorum, De vſu indifferentium, De pœni- tentia lapſorum. De his articulis omni bus citantur memorabilia exempla A- poſtolorum, quæ nobis patrocinan- tur.

Cęterum Scriptores alij in alijs materijs fuerunt diligentiores, & , vt eſt humanum, ſępe inconſiderate effundunt abſurdas & falſas ſententi- as, quas admoniti, haud dubie fuerant correcturi. Sępe cum non male

ſentirent

entirent,tamen non ſatis perſpicue dicere potuerunt,quod volebant. Sæpe propter temporum conſuetudinem præſentes traditiones durius defenderunt, Aliquas etiam falſas opiniones interdum habuerunt. Quare non ſunt ſine delectu, omnia Patrum ſcripta probāda, & ſæpe ipſi inter ſeſe pugnant,nec rarum eſt diſſentire aliquem a ſeipſo . Quare iudicium eſſe debet penes Apoſtolicam ſcripturam . Sed ſubijcio exempla.

DE ORIGENE.

Origenes. Origenes citans Apoſtolorum & veterum Eccleſiarum exempla & ſententias,eſt teſtis vtilis poſteritati de aliquot articulis, De Trinitate, De duabus naturis in Chriſto, De baptiſmo infantum, De peccato originali, De vſu cœnæ Domini & de alijs quibuſdam.

Errores Origenis. Cæterum miſcuit ſuis ſcriptis multas falſas & abſurdas ſententias, quarum aliquas etiam ipſius ætas improbauit,

probauit. Fingit ante hunc mundum fuiſſe plures mundos, Fingit diabolorum & damnatorum pœnas ceſſaturas eſſe. Hæc ipſius ætas etiam reprehendit.

In Rom. tractans hanc propoſitionem, Fide iuſtificamur, non ex operibus, intelligit eam κατὰ συνεκδοχὴν, fide ſumus iuſti, id eſt, perfecta fide complectente omnes virtutes, Idq; declarat, dicit idem poſſe dici de cęteris virtutibus. Miſericordia ſumus iuſti, ſcilicet perfecta, complectente cęteras virtutes. Hoc nihil aliud eſt dicere, quam homines propter opera & propter virtutes ſuas habere remiſſionem peccatorum, & iuſtos eſſe, Cumq; non attendat, quid agat Paulus, quid vocet fidem, quid ſibi velit illa excluſiua, Non ex operibus, addit enarrationes confuſas & perplexas, nec ſibi conſtat.

Interdum enim effundit aliquod tolerabile dictum, ſed id poſtea mox

corrumpit, quale illud eſt. Rom. iiij. Initium iuſtificationis a Deo eſt, fides, quæ credit in iuſtificantem & hæc fides, cum iuſtificata fuerit, tanquam radix imbre ſuſcepto hæret in animæ ſolo, vt cum per legem Dei excoli ceperit, ſurgant in eo rami, qui fructus operum ferant, Non ergo ex operibus radix iuſticiæ, ſed ex radice iuſticiæ fructus operum creſcit, illa ſcilicet radice iuſticiæ qua Deus acceptam fert iuſticiam ſine operibus.

In iij. Capite, Vbi eſt gloriatio tua? Videtur iam propior eſſe Pauline ſententię, admittit excluſiuam, homines ſola fide iuſtificari, & allegat Latronem in cruce, & mulierem apud Lucam, fides tua ſaluam te fecit. Sed poſtea declarans illa videtur hoc velle, hominem initio conſequi remiſſionem peccatorum ſola fide, Poſtea iuſtum eſſe cęteris virtutibus, ſicut ipſe poſtea inquit, Fides reputatur ad iuſticiam ei, qui conuertitur, ſed poſtea iuſticia

reputa-

reputatur ad iusticiam. Porro mira va rietas & perplexitas est enarrationis, etsi amsi largitur hominem initio sola fide consequi remissionem, tamen, si postea imaginatur conuersos, sine peccato esse, satisfacere legi, & iustos esse pro pter cęteras virtutes, dissentit a Paulo & a reliquis scripturis diuinis, iuxta illud, Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Item, Si dixeri mus, quod peccatum non habeamus &c.

In capite septimo clare dicit, Sanctos representare alienam perso nam, cum sibi tribuunt peccatum, vt apud Danielem, Non in iustificatio nibus nostris, sed in misericordia tua exaudies nos. Tales sententias corrum pit, & docet fiduciam proprię iusticię vel desperationem. Capite tertio in quit, sine lege manifestata est iusticia Dei, id est, sine lege naturali sunt tradi tę nouę leges Euangelicę. Vt illa, Nesci at dextra quid faciat sinistra, Hęc, in quit, lex erat ante ignota. Item,

Lex eſt ſpiritualis, intelligit tantum de allegoria, id eſt ceremoniæ habent allegoriam, & ſæpe incommode ſpiritum intelligit, non de ſpiritus ſancti motibus, ſed tantum de interpretatione vel cogitatione Allegorica.

Capite viij. Quod erat impoſſibile legi, quia infirmabatur per carnem, Transfert carnem ad legem, Caro legis erat infirma, id eſt, cæremoniæ erant impoſſibiles, inutiles &c. At Paulus carnem intelligit naturam hominis, Lex infirmabatur per carnem, id eſt, non poterat fieri ab humana natura. Hi loci oſtendunt Origenem currere extra viam, nec attendere, quid agat Paulus.

Poſſem multa leuia colligere, vt cum Petrum ait excellere cæteris, quia ei dicitur numero plurali, erit ſolutum in cœlis, Ad totum coetum Apoſtolorum dicitur numero ſingulari, erit ſolutnm in cœlo. Sec hæc futilia omitto. Cæterum eruditis & iudi

cium

cium adhibentibus prodeſt vetera ſcripta legere, primum propter hiſtorica teſtimonia, deinde qui illorum collatio acuit & excercet ſtudioſos. Ita proderit & Origenis lectio, ijs qui antea recte inſtituti ſunt, & ſummam Chriſtianæ doctrinæ tenent.

DE DIONYSIO.

Vnus eſt libellus Dionyſij de Eccleſiaſtica Ierarchia, qui propter hiſtoriam eſt vtilis. Cęteri continent ocioſas ſpeculationes. Illic autem traduntur cæremoniæ Sacramentorum, & ritus Eccleſiæ & apparet mediocres adhuc fuiſſe cæremonias illo tempore. Præcipue autem ritus Miſſæ ibi conſiderandi ſunt, vt appareat recentiores in Eccleſia Papę procul receſſiſſe a veteri forma. Pſalmi quidam & lectiones ex Euangelio recitabantur, dicebantur preces pro Eccleſia & Repub. Poſtea presbyter ſtans ad aram, recitabat verba Chriſti de cœna Domini,

Deinde diſtribuebat populo Sacra-
mentum, ſequebatur gratiarum actio.
Hic fuit ritus miſſæ, vnde manifeſtum
eſt, miſſam tantum fuiſſe communio-
nem, nec fuiſſe vllas priuatas miſſas,
Quin & illud mirandum eſt, quod
nec mentio fit oblationis, ne ritum qui
dem recenſet offerentis. Hæc apud
Dionyſium præcipue prodeſt obſer-
uare, vt antiquitatem opponamus ijs
qui defendunt abuſus miſſarum.

Recenſet baptiſmum, chriſma,
communionem, vt dixi, ordinationem
presbyterorum, & eorum, qui vota fa-
ciebant, & vnctionem mortuorum, v-
bi narrat quales fuerint ceremoniæ fu
nerum, cum cadauer in templo collo-
catum eſſet, præſente populo recita-
bantur aliquæ lectiones ex ſacris lite-
ris de reſurrectione, Deinde iube
batur populus gratias agere in preci-
bus, quod hic pie deceſſiſſet in agni-
tione Euangelij. Addebatur adhorta-
tio, vt ſibi quiſq; precaretur pium exi-
tum

tum ex hac vita. Hic mos fuit plenus pietatis, & laude dignus. Quæ enim possunt maiora beneficia cogitari, quam in illo ingenti agone, retinere Christi agnitionem, adiuuari a Christo & saluari. Hanc ceremoniam meliorem recentior ætas prorsus aboleuit retentis & cumulatis deterioribus.

Addit autem Dionysius, post hanc ad hortationem abijsse presbyterum, & perfudisse oleo cadauer, & precatum esse, vt Deus ei condonaret infirmitatem, quæ in eo reliqua fuisset post conuersionem. Postea cadauer condebatur in terram. Hæ tantum fuerunt funerum ceremoniæ tunc quidem, nondum in missa fiebat defunctorum mentio, Multo minus offerebatur corpus domini pro mortuis. Hanc prophanationem sacramenti posterior ætas addidit,

Hactenus

Hactenus de Dionysio, in quo etsi ceremoniæ aliquanto minus viciosæ sunt, tamen sunt initia Monachatus, & hoc graui reprehensione dignum est, quod non discernit inter Sacramenta diuinitus instituta, & humanas traditiones. De Chrysmate perinde loquitnr vt de baptismo, & æquat παρεργα ἔργοισ, vt ita dicam. Monachorũ ordinationẽ etiam antefert ordinationi ministrorum, quod est valde vituperandum, cum ordinatio ministrorum pertineat ad prędicationem Euangelij. Illa vero Monachorum ordinatio sit superstitiosa, & tantum fiat propter cultum prohibitum, iuxta illud, Frustra colunt me mandatis hominum. & tamen ibi Monachatus vocatur perfectio. Ergo valeant eius testimonia, quod ad historiam attinet, vt sciamus qui ritus tunc fuerint vsitati, non fiant dogmata aut leges ex eius descriptionibus.

De

DE TERTVL-liano.

Tertullianus recte confutauit Martionem & reliquos eius factionis hæreticos. Continet vtilia testimonia de Trinitate, recitans non suam sententiam, sed veterem acceptam ab Apostolis. Aduersus Praxeam extat luculentum testimonium de verbo, hoc est, de filio Dei, quod sit persona, etiam antequam adsumpsit humanam naturam.

Ceterum & veteres reprehendunt quædam eius errata, videlicet quod secundas nuptias damnat, & ridicule argumentatur, Non licet fratris mortui vxorem ducere, Ducens viduam relictam a Christiano, ducit fratris mortui vxorem, Ergo non recte facit.

Ludit etiam de Regno Sanctorum, quod fingebant duratu-

rum

rum esse mille annos, in hac corporali vita, ante mundi conflagrationẽ, et ante nouissimum iudicium, paulatim alijs citius, alijs tardius resurgentibus. Hoc iudaicum deliramentum prorsus explodendum est ex Ecclesia.

In libello de corona militis multa dicit de ritibus humanis, & durissime declamitat de consuetudine, habendam eam esse pro lege. His dictis in Ecclesia male detortis, vt fit, confirmarentur ingentes errores omnibus ætatibus, quia nunquam tanta est vigilantia hominum vt non obrepant aliquæ viciosæ consuetudines.

Recenset autem Tertulianus admodum pueriles mores, ne post baptismum primis septem diebus eatur in balneũ, Item vt baptizatis præbeatur gustandum lac & mel, Ibi inquit etiam oblationes pro defunctis, pro natalitijs annua die facimus, Id nunc impie detorquent aduersarij nostri ad missas

miſſas pro mortuis, Cur natales omittunt, ſi tantum tribuunt autoritati Tertuliani? Sed ille non loquitur de cœna domini. Verum in diebus natalibus & funerum adferebantur in templa cibi, & alia munera pauperibus. Hæc vocabant oblationes, & ἀγαπᾶσ, & mos erat ab ethnicis acceptus, ſed nonnihil correctus. Nam Ethnici dabant epulas etiam in templis, in natalibus & funeribus, ac poſtea Nicena Synodus & aliæ prohibuerunt hanc pompam natalium.

Ergo vt de cæteris dictum eſt, teſtimonia hiſtorica in Tertuliano proſunt, vbi commemorat, quid ſenſerit prior Eccleſia. Sed eius enarrationes & diſputationes non recipiantur tanquam dogmata, niſi quatenus conſentiunt cum Apoſtolica ſcriptura.

DE

DE CYPRIano.

Cyprianus vixit circiter annum domini. CC. LX. continet vtilia testimonia, de Trinitate, de baptismo paruulorum, de vsu cœnę domini, & de forma electionis Episcoporum, quos scribit electos esse a cœtu Ecclesiæ, & eam electionem comprobatam esse adhibitis aliquibus vicinis Episcopis.

Sed veteres etiam taxarunt Cyprianum, quod sentit baptizatos ab Hęreticis, rursus baptizandos esse. Effundit inter declamandum interdum absurdas sententias, cum exaggerat immoderatis hyperbolis caussam, quam instituit, Vt de pœnis Canonicis admodum duriter scribit, ait non valere absolutionem, nisi illæ pœnæ fuerint persolutæ, Hoc dictum quantum habeat incommodi, non est obscurum.

Vehementer

Vehementer etiam declami=
tat de cœlibatu, etſi eum quidem lo=
cum mitigat, iubet contrahere coniu=
gia illos ipſos qui vota fecerant, ſi non
ſeruent promiſſum. In libello
de elemoſyna inquit, peccata ante bap
tiſmum commiſſa remitti propter
Chriſti paſſionem, ſed poſt baptiſ=
mum quærendam eſſe remiſſionem
per elemoſynas. Idem repetit de
lapſis, conſumptum eſſe beneficium
Chriſti in baptiſmo, poſtea per ele=
moſynas quærendam eſſe remiſſio=
nem. Hæc ſunt plena abſurditatis,
quæ admonitus haud dubie correx=
iſſet, Non igitur dicta ipſius omnia
pro dogmatibus habenda ſunt.

De cœna domini ſolet vti ver=
bis oblationis & ſacrificij, ſicut cæteri,
qui dicunt promiſcue, offerimus ora=
tiones, offerimus panem, vinum. Offe
rimus corpus & ſanguinem Chriſti,
Nam id quoq; reperitur apud Cypria
num. Hinc aduerſarij noſtri ſumunt

teſtimonia, ad defendendam prophanationem cœnæ domini in miſſa priuata &c.

Magna vis eſt conſuetudinis, & hanc ſequentes ſæpe impropriè loquũtur homines, Vt nũc miſſam dicimus, cum nulli nota ſit nominis etymologia. Ita veteres retinuerunt vocabula oblationis & ſacrificij non admodum curantes etymologiam, aut propriam ſignificationem, Et quia vidit Auguſtinus aliquid in his appellationibus eſſe incommodi, ipſe leniijt, ſacrificiũ inquit, dici pro memoria ſacrificij, & oblationẽ pro memoria oblationis, Hę ſũt metonymiæ, vt dicimus paſcha pro memoria, ſeu ſigno tranſitus, Sed nolo argute vel interpretari vel excuſare locutionem vſitatam illius temporis. Sic enim populus loquebatur, qui interdum recipit impropriam vocem.

Irenæus clare dicit hanc oblationem eſſe gratiarum actionem. Idem ſentiebant cęteri, vt teſtatur no-

men Eucharistiæ, Quare senserunt
esse ceremoniam, qua aguntur gra-
tiæ. Id nihil habet incommodi Acci-
pimus enim vt admoneamur benefi-
cij nobis donati a Christo, & fidem
exuscitemus, deinde agamus gratias
pro eo beneficio, nec inde sequitur
id opus pro alijs faciendum esse,
alijs applicandum esse &c. Hæc
monstra ne quidem cogitarunt Patres.
Ergo cum legimus nomen sacrificij &
oblationis, intelligamus aut signum
sacrificij & oblationis, aut gratiarum
actionem, non affingamus applicatio-
nes pro alijs.

Interdum vno nomine vo-
cant oblationem, totum illud negoci-
um quod ibi agitur videlicet, oratio-
nes & cœnam domini. Hoc cum fit,
orationes intelligātur esse oblationes.

Leguntur etiam apud Cypri-
anum de mortuis quædam verba,
quæ recentiores male detorquent,
sacrificia pro eis offerimus, sed

hæc dicit de martyribus. Horum enim fiebat mentio in precationibus cum agerentur gratiæ Deo, quod illos adiuuisset. Sicut Græcus Canon dicit, offerimus pro Patriarchis, Prophetis Apostolis, id est, agimus gratias, quod Ecclesiam inde vsq; ab initio tibi elegisti, redemisti, sanctificasti &c. Hæc fuit initio sententia horum verborum, non petebatur, vt mortuis Deus relaxaret pœnas. Postea accesserunt tempore malæ opiniones, & partim verba priora mutata sunt, partim retenta forma veterum verborum aliud intellexit posteritas, quam priores intellexerant.

Ergo testimonia antiquitatis non patrocinantur recentioribus abusibus quæ partim aliena sunt a præsentibus moribus partim si quid habēt vitij, non debēt opponi firmis testimonijs scripturæ, quia etiam reliquæ ætates habuerunt sua incommoda. Hæc simplicissime sine sophistica respondeo

eo ad verba oblationis & sacrifi-
ij.

DE BASILIO.

In Basilio extant vtilia testi-
ionia de trinitate, & de pœnitentia
ontra Nouatum. In concione de
umilitate tradit egregiam sententiam
e iusticia fidei, quæ nobis aperte pa-
ocinatur. Sine vlla sophistica detra-
t iustificationem bonis operibus nec
quitur de ceremonialibus sed de om
bus virtutibus, nec tantum loquitur
e operibus ante renouationem, sed
e virtutibus in renouatis, ac iubet sen
re quod sola fiducia misericordiæ
ropter Christum promissæ iusti si-
ius. Verba eius hæc sunt.

Dicit autem Apostolus Qui
loriatur, in domino glorietur, dicens,
uod Christus nobis factus sit sapien-
a a Deo, iusticia, sanctificatio & re-
emptio, vt sicut scriptum est, gloria

turus in domino glorietur. Hæc est enim perfecta & integra gloriatio in Deo, quando ne quidem propter iusticiam suam aliquis effertur, sed agnoscit sibi deesse veram iusticiam, fide autem sola in Christum iustificari, & gloriatur Paulus se despicere suam iusticiam, quærere autem fide per Christum iusticiam quæ ex Deo est.

Hæc verba satis ostendunt Basilium sic intellexisse iusticiam fidei, quod sentiendum sit nos fide propter Christum per misericordiam iustos, id est, acceptos esse, non propter proprias virtutes.

Cæterum quod Basilius primum instituit cœtus Monachorum, id exemplum nocuit, & aliquid habuit vitij, etiamsi ipse primum non habuit crassas superstitiones, & illi cœtus adhuc quædam imago erant scholarum. Circumferuntur & libri quidam eius nomine, qui continent regulas monachorum, quorum aliqui haud dubie sunt suppositicij, & longo tempore pos

post Basilium nati, Sunt enim pleni fal
sarum opinionum de cœlibatu, & alijs
cultibus excogitatis sine mandato Dei,
& continēt ridiculas nugas, vt magnū
acervum pœnarum seu satisfactio-
nū, quas vocat ἐπιτίμια, si riserit puel-
la in choro, sedeat biduo in vestibulo,
& similes nænias, quas si quis vellet re
nouare admiratione antiquitatis, vere
insaniret.

DE GREGORIO Nazianzeno.

Nazianzenus tractauit articu-
lum de Trinitate, Alia dogmata leui-
ter attingit. Scripsit vitam Cypriani,
in qua narrat, quandam puellam ama
tam esse a Cypriano ante conuersio-
nem, quæ inuocans Mariam virgi-
nem, vicerit magicas incantationes Cy
priani.

Hoc exemplum citatur
de inuocatione Sanctorum. Etsi
autem videtur esse ficta fabella,
& postea sparsa titulo Nazianzeni,

tamen etiamſi vera eſſet hiſtoria, non eſt citanda ad confirmandam inuocationem Sanctorum, Nam errores piorum non ſunt opponendi verbo Dei, & omnibus ætatibus etiam pij in Eccleſia habent ſuas infirmitates.

Allegant etiam ex Baſilio & Nazianzeno, quod in fine concionum de Sanctis, ſolent eos compellare, O Athanaſi ora pro nobis, Etſi autem hæ Apoſtrophæ ex Rhetoricis figuris excuſari poſſunt, tamen fieri poteſt, vt more ſui temporis tunc inuocauerint Sanctos, Nam inuocatio Sanctorum paulatim tunc in Eccleſiam irrepſit, Et errores temporum trahunt homines, vt vſitata minus improbent, & boni conſulant, Sicut impetus fluminum ſecum rapit nauigantes, Nec tamen ideo approbanda eſt inuocatio Sanctorum. Ac poſtquam mos creuit, & iam retecta eſt impietas, prorſus ex Eccleſia tolli debet. Nec Baſilius de inuocatione quicquã dicit,

Inuocatio Sanctorũ.

dicit, tantum ait celebrari memoriam Sanctorum, Vt eorum virtutes imitemur, Et vocat Sanctos adiutores precum nostrarum, non quod sint inuocandi, sed quia omnes beati in cœlo orant pro Ecclesia, & eam Deo commendant.

Epiphanius scribit mulieres quasdam inuocantes virginem Mariam, solitas circumferre eius statuam. Hoc totum negocium damnat, & vocat idolatricum opus. Continet enim Epiphanius refutationes veterum hæresium, præcipue de Trinitate, & paucis alijs materijs, quem quidem historiam præcipue legendum esse censeo. *Epiphanius.*

DE CHRYSOSTOMO.

Chrysostomi ætas multos iam vitiosos mores receperat, quos ipse recensens, non reprehendit, Sicut laudat adeuntes monimenta Sancto-

rum, facit & mentionem orationis pro mortuis, Monasticam immodicis et falsis laudibus ornat. In tractatu de pœnitentia cũ colligit multos modos consequendæ remissionis peccatorũ, scilicet elemosynas, lachrymas & alia opera, tamẽ non facit mentionẽ fidei, de qua oportuit dici, ac scriptũ illud pleraq; falsa continet, & confusũ ac perplexũ est.

Græci maxime laudauerunt commentarios in Paulum, vbi in locis de iustificatione & de fide series Paulinæ disputationis deducit eum cô, vt sæpe repetat hanc sententiam, Quod fide consequamur remissionem peccatorum propter Christum, non propter opera, Et diserte dicit, Fide non solum diligi Deum, sed vicissim credentes sentire quod a Deo diligantur, quãquam multis modis rei sint.

In hac sententia satis significauit, se intelligere fidem, non tantum de notitia historiæ, sed de fiducia, qua credimus nobis remitti peccata, & quidem hanc fidem discernit ab operibus

a non

a non furando, non occidendo &c.&
dicit hunc cultum ſuperiorem eſſe.
Quanquam autem eius enarratio ſim
plicior eſt & minus impura quam Ori
genica ,tamen ipſa quoq; eſt obſcura
nec vbiq; ſecum ipſa conſentit.

In 7.cap. longius currit extra ſepta,
Ait concupiſcentiam & affectus, niſi
pariant externum opus ,non eſſe pec-
cata. Sed tamen ſi quis attente & cum
iudicio leget commentarios illos,multa
inueniet teſtimonia multorũ articulo-
rum Et quanquã tunc in Eccleſia cali-
go fuit, tamen apparet retinuiſſe ple-
roſq; hanc communẽ ſententiã. Quod
fide propter Chriſtũ nõ propter ope-
ra donetur remiſſio peccatorũ. Ideo
etſi interdũ minus commode loquun-
tur veteres, tamen in alijs locis quid
reipſa voluerint animaduerti poteſt.

De cœna domini ex Chryſo-
ſtomo ſatis apparet nullas fuiſſe priua-
tas miſſas, Deſcribit enim presbyterũ
ſtantem ad aram, & vocantem popu-
lum,vt accedat ad communionem.

In

In libello de dignitate ſacerdotij erudite diſcernit ciuilem & Eccleſiaſticam poteſtatem, negat Eccleſiaſticam habere ius cohercendi vi corporali.

DE AMBROSIO.

Multas cauſſas attingit Ambroſius, videlicet de Trinitate, contra Nouatianos, de iuſtificatione. Et quanquam in commentarijs interdum diſſimiles ſententiæ reperiuntur, qui non tam ab ipſo ſcripti, quam ab alijs excepti eſſe videntur, tamen perſpicuum eſt ex eius longioribus diſputationibus ſenſiſſe eum de gratia & de iuſtificatione quod nos docemus.

Id teſtatur Epiſtola ad Ireneum de paulino dicto, Lex iram efficit, Epiſtola 71. Vbi ſic inquit, Ex operibus legis nemo iuſtificatur, id eſt, per legem peccatum cognoſcitur, ſed cul-

pa

pa non relaxatur, Veniens igitur do-
minus Ieſus peccatum omnibus quod
nemo poterat euitare, donauit, & chi-
rographum noſtrum ſui ſanguinis
effuſione deleuit, hoc eſt quod inquit.
Superabundauit peccatum per legem,
Superabundauit gratia per Ieſum ſi-
cut Ionnes inquit, Ecce agnus Dei
qui tollit peccata &c. Ideo nemo glo-
rietur in operibus quia nemo factis ſu
is iuſtificatur, ſed qui iuſtus eſt dona-
tum habet, quia per Chriſtum iuſtifi-
catus eſt. Fides ergo eſt, quæ liberat
per ſanguinem Chriſti, quia beatus
ille cui peccatum remittitur, & venia
donatur.

Et ſimiles ſententiæ aliquot re
periuntur in aliis locis apud hunc ſcrip
torem, vt de vocatione gentium. Item
ad Demetriadem virginem, vbi
inquit, Nec ob aliud datur præcep-
tum, niſi vt quæratur præcipientis
auxilium. Cæterum eius titulo
extant quædam preparationes ad
miſſam

missam, & alia quædam inania, quæ vi dentur esse supposititia.

DE HIERONYMO.

Hieronymus in versionibus vtilem operam Ecclesiæ nauauit, & quanquam enarrationes prophetarum sunt tenues, tamen historiarum explicatio sumpta a veteribus est vtilis, De dogmatibus pauca scripsit, Aduersus Iouinianum valde confirmat falsas & superstitiosas opiniones de traditionibus humanis, Vituperat coniugium, & contumeliosa oratione insectatur, quæ nequaquam digna est Christiano. Colligit male detortas sententias scripturæ, quasi vituperent coniugium, vt, si secundum carnem vixeritis moriemini, & similes, & expresse dicit, non differre a meretrice nubentem post secundas nuptias, Item spectandum esse, non quid concedat Deus, sed quid velit, quasi Deus non velit

velit coniugium, Poſtremo ethnico more colligit vulgaria conuicia ſexus muliebris, & coniugij, de quibus Chriſtianus longe aliter ſentire debet, qui ſcit cauſſam infirmitatis in vtroq; ſexu, eſſe naturæ corruptionem, & tamen propter Deum ſexui tribuendum eſſe honorem, & cum Deus non fruſtra condiderit hunc ſexum, agnoſcendum eſſe opus Dei, & ordinationem; diuinam magni faciendam. Nec eſt minor infirmitas animorum in viris, in negocijs, quæ viris commiſſa ſunt. Chriſtianus autem propter Deum fert & mitigat imbecillitatem in ſocijs huius vitæ diuinitus adiunctis, & cohæredibus æternæ gloriæ, & ſcit Deum velle vt illas curemus, tanquam partem generis humani, non deſpiciamus Diabolica ſuperbia. Hæc atq; alia in hanc ſententiam in Chriſtiana diſputatione potius dicenda erant, quam illa ſcurrilia conuicia ſexus & diuinæ ordinationis.

De

De discrimine ciborum laudat ritus sine verbo Dei institutos, tanquam cultus Dei, Imo tanquam perfectionem. Ridicula vox est, quam ponit, si vis perfectus esse, bonum est vinum non bibere, & carnem non manducare, vbi male detorsit dictum Pauli, qui cum inquit, Bonum est carnem non edere, addit, si fratri noceat exemplum. Cum autem necesse sit tales superstitiones in Ecclesia reprehendi, pariunt enim alios multos errores, prudenter de illis inconsiderate dictis iudicandum est.

In dialogo contra Pelagium recte disputat renouationem non fieri tantum viribus liberi arbitrij, sed opus esse auxilio Spiritus sancti, Recte etiam negat sanctos esse sine peccato, & ponit memorabile dictum. Tunc iusti sumus, quando nos peccatores esse fatemur, & iusticia nostra non ex proprio merito, sed ex Dei misericordia contingit. Sed postea

non satis dicit, peccata sanctorum intelligit de actualibus peccatis, vt flammis libidinum aut iracundiæ, & similibus, non intelligit de interiore & perpetua dubitatione, securitate, concupiscentia, Constat igitur multos esse in scriptis Hieronymi non exiguos lapsus.

DE AVGVSTINO.

Augustinus multas necessarias controuersias tractauit, refutauit Arianos, Manicheos, Donatistas, & Pelagianos. Nam irrepserant iam in Ecclesiam philosophicæ opiniones, quas Pelagius confirmauit, Euangelium transformans in philosophiam, contendebat enim nihil esse peccatum originis, homines legi Dei satisfacere posse, & illa externa obedientia mereri remissionem peccatorum, iustos esse, & mereri vitam æternam. Nihil de fide in Christum, nihil de auxilio

Spiritus ſancti dicebat. Hæc Pelagij doctrina non Euangelica, ſed philoſophica erat, Sicut propemodum ſcholaſticorum Doctorum ſententia idem vvlt, niſi quod hi aliquid aſſuunt ſuperſticionum monaſticarum. Et nunc rurſus multi delabuntur in opiniones Pelagianas, quia ſūt plauſibiles rationi.

Auguſtinus igitur ſua ætate doctrinam Euangelij de gratia & fide in Chriſtum, pene extinctam reſtituit & rurſus accendit. Propter hoc beneficium Eccleſia ei plurimum debet. De peccato originis multo loquitur maiori perſpicuitate, quam cæteri omnes. Diſtinctius etiam & rectius loquitur de libero arbitrio, quod viribus liberi arbitrij homines facere poſſint externa legis opera, & honeſta opera ciuilia, Sed ſine Spiritu ſancto non poſſint habere motus Spirituales, verum timorem Dei, veram fiduciā, verū patientiam, hoc eſt, nouitatē quā oportet in ijs exiſtere qui ſunt ſaluādi.

Tradit vtile diſcrimen literæ

& spiritus, docet de gratuita remissio-
ne, monet quomodo Paulus intelli-
gendus sit, cum inquit, Ex operibus
legis nemo iustificatur, quod videlicet
non tantum detrahat iustificationem
ceremonijs, sed etiam moralibus ope-
ribus. Hac admonitione valde opus
fuit Ecclesiæ. Nam Origenes &
multi eum secuti sparserant falsam in-
terpretationem in Ecclesia, tantum ce-
remonijs detrahi iustificationem, &
finxerant homines legi satisfacere, &
iustos esse propter opera. Ideo
Augustinus diserte hanc quæstionem
tractat in libro de spiritu & litera, &
affirmat Paulum vniuersaliter loqui
etiā de moralibus, cum negat nos lege
iustos esse. Item negat homines legi sa-
tisfacere Rom. viij.

Hanc admonitionem Augustini, &
hunc locū ipsius plurimū refert memi-
nisse, quia cùm ratio non satis perspici-
at magnitudinem peccati originis, &
naturalis corruptionis, facile delabi-
tur ad illas opiniones, vt putet

putet legi ſatisfieri, & homines propter opera iuſtos eſſe. Ita ē regione obſcuratur & amittitur iuſticia fidei, & vera exercitia ſpiritualia excutiuntur, ſcilicet vera inuocatio, quam oportet niti ſola miſericordia, Sicut nunc deridemur ab aduerſarijs, qui volunt videri prudentiores, ac vociferantur nos inepte exaggerare infirmitatem, & ridicule detrahere operibus iuſtificationem, cum tamen ratio non aliud intelligat eſſe iuſticiam, niſi obedientiam iuxta legem.

Sed doctrina Euangelij de peccato, item de iuſticia fidei eſt arcana, & peculiaris ſapientia veræ Eccleſiæ, quam etiam pauci ex ſcriptoribus agnouerunt, ac ſaniores alij obſcurius, alij clarius agnouerunt. Scotiſtæ & ſimiles prorſus obruerunt. Ideo poſtquam Deus hæc rurſus patefecit, diligenter tueamur illuſtratam doctrinam.

Porro

Porro cur aduersarij vicissim non considerant, quam sit absurdum, dicere quod Christus liberauerit nos tantum a ceremonialibus. Item si liberatio tantum ad ceremonialia pertinet, non profuit patribus ante Moisen. Necesse est autem statuere, quod liberatio a lege pertineat ad vniuersam Ecclesiam à principio mundi vsq; ad finem. Hæc copiosius disputantur, vt dixi, in libello de spiritu & littera.

Deniq; quid sit, liberatio a lege, prorsus ignorant illi, qui intelligunt eam tantum de ceremonijs. Vt omnes homines post lapsum Adæ sunt oppressi peccato, ira Dei, morte, ingentibus vitæ ærumnis, æternis pœnis, ita sunt omnes onerati lege, quæ peccatum arguit, nos accusat, & æternis terroribus occidit, vt Paulus inquit. Ergo liberari a lege est ab illa accusatione liberari, ne simus rei iræ Dei, & æternæ mortis, est non tantum ritibus aut externis spectaculis libe-

rari, ſed multo potius a lege perterrefaciente, maledicente, damnante & interficiente nos eripi. Cum videlicet alia res proponitur propter quam iuſti pronunciamur. ſcilicet, filius Dei, factus pro nobis victima.

Sic Adam, Noe, Abraham, & omnes electi ante Moiſen a lege liberati fuerunt, Accuſabantur a lege exercebantur horribilibus terroribus & ſenſu iræ Dei, & maledictionis, Sed inter hos terrores erigebantur agnitione miſericordiæ, propter venturũ dominum promiſſæ, & ſtatuebant ſe iuſtos pronunciari propter venturam victimam, non propter legem. Norant peccata eſſe non tantum externa delicta ſed interiorem immundiciem, horribilem dubitationem de Deo, fremitum & indignationem aduerſus Deum in rebus aduerſis, & cæteros prauos impetus, & ſciebant non aliqua lege tolli vel ipſum peccatum & naturæ infirmitatem, vel iram Dei.

Sed norant ſe agnitione & fiducia promiſſi ſaluatoris ex tantis ærumnis eripi. Sic & illi ſunt liberati a lege morali videlicet iudicante & occidente eos & ab æterna ira, quam lex denunciat Norant in illa naturali noticia non proponi gratuitam remiſſionem peccatorum. Ideo aliunde petebant remiſſionem, Quod ſi ſenſiſſent, ita ſe iuſtos fore, cum ſine vicio eſſent, ſuccubuiſſent in agone conſcientiæ ſed norāt ideo promiſſum eſſe ſaluatorem vt ſtatuerent ſe placere Deo, etiamſi eſſent indigni & immundi. Sic ſentiebant ſe iuſtos eſſe, non propter legem ſed propter venturum ſaluatorem.

Has tantas res complectitur liberatio a lege, quas non intelligunt homines ſecuri qui neſciunt quid ſit vera pœnitentia, Inuocatio, deniq; qui non exercentur adflictionibus, & aut habent animos occupatos voluptatibus, aut delectantur ſuis opinionibus & aſpernantur verbum Dei, aut

ad ſuas imaginationes inflectunt ac corrumpunt. Nonnulli aduerſarij aſtutiores, & ſi vident Auguſtini & noſtram interpretationem, vere eſſe Pauli ac Propheticæ & Apoſtolicæ ſcripturæ ſententiam, tamen obſtrepunt nobis & Origenis, Hieronymi Chryſoſtomi, & neſcio quorum autoritatem citant, non quod illos vere & ex animo probent, ſed tantum vt fucum faciant imperitis, ne videantur victi.

Non enim adferunt aduerſarij ad hæc certamina, bonam conſcientiam & ſtudium querendæ veritatis. Sed odium noſtri, contemptum Euangelij, curam tuendæ ſuæ autoritatis. Quid populus de Chriſto ſentiat, quomodo erudiantur Eccleſiæ, nihil ad ſe pertinere iudicant, ac partim aperte exercent ſycophanticam, vt Cochleus, Vuicelius & ſimiles, partim ſunt tyranni & tyrannorum ſatellites qui propter ſapientiæ aut virtutis opinionem

nem gubernant Pontificum, Regum & principum consilia, cum sint homines ἄθεοι qui in vniuersum arbitrantur religiones commenticias esse, ac sibi ipsi mirum in modum hoc nomine placent, quod ausint ἄντι πέρδειν πρὸς τὰς βροντάς, vt ille apud Comicũ inquit. Et tales dicturi sunt sententias in Synodis de Christi gloria cuius nomen esse fabulosum cogitant.

Proinde pios lectores adhortor, primum vt considerent genera doctrinæ, vtri simpliciter & sine sophistica sententiam scripturæ Propheticæ & Apostolicæ proponant. Deinde cum patres citantur quæ dicta patrum sint consentanea diuinæ voci. Est enim magna dissimilitudo patrum. Postremo vt Paulus iubet probare spiritus, voluntas vtriusq; partis spectanda est, & summa consilij. Illud agunt aduersarij non vt aliquid emendent, sed vt qualicumq; pretextu defendant suam tyrannidem' con-

firment, & muniant opes. Ideo Reges & Pontifices aduersantur coniugio Sacerdotum quia vident celibatum, ad retinendam potentiam & opes expeditiorem esse. Hoc modo cum extent notæ impię voluntatis in quibusdam manifestis articulis, satis apparet eos non agitari bono Spiritu. Sed esse hostes Christi & nec in cæteris articulis querere veritatem. Quare eorum iudicia constanter repudiemus.

Psalmo 42. affirmat renatum non esse iustum propter opera, sed fide, sic enim inquit. Plane time, si iustum te dicis, si non habes illam vocem, ex alio Psalmo, Ne intres in iudicium cum seruo tuo, nam si iudicium exhibueris sine misericordia, quo ibo? Si iniquitates obseruaueris domine, domine quis sustinebit? Ne intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Ergo si non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens, quia quicunque hic viuit, quanlibet iuste vi

uit

uit, væ illis, ſi cum eo in iudicium Deus intrauerit. Nam & apud alium Prophetam arrogantes & ſuperbos ſic obiurgat, Quare mecum iudicio contenditis? Omnes dereliquiſtis me, dicit Dominus. Noli ergo iudicio contendere, da operam eſſe iuſtus, & quantumcunq; fueris confitere te peccatorem eſſe & ſemper ſpera miſericordiam, & in iſta humili confeſſione ſecurus alloquere turbantem te, & tumultuantem aduerſus te animam tuam, Quare triſtis es anima mea, quare conturbas me, forte in te volebas ſparare, ſpera in domino, non in te, quid enim es in te, quid es de te, Ille ſit ſanitas in te, qui accepit vulnera propter te, & inquit ſpera in dominum.

Pſalm. 31. Qui ſunt beati? Non illi in quibus non inueniet peccatum. Nam in omnibus inuenit. Omnes enim peccauerunt & egent gloria Dei. Si ergo in omnibus peccata inueniuntur, remanet, vt non ſint beati, niſi quorum remiſſa ſunt peccata.

Hoc

Hoc ergo Apoſtolus ſic commendauit, Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt ei ad iuſticiam. Hic recte accommodat dictum de fide, & teſtatur ſe fidem intelligere non tantum hiſtoriæ noticiam, ſed fiduciam qua confidimus nobis remitti peccata propter Chriſtum. Nec vero quiſquam poteſt aſſequi Pauli ſententiam, niſi ſic intelligat nomen fidei. Hoc vere eſt, vt dicitur, in foribus errare fidem tantum intelligere noticiam hiſtoriæ, non fiduciam promiſſæ miſericordiæ propter Chriſtum. Nec mirum eſt Monachos tota via deerraſſe in enarrando Paulo, quia in, hoc ipſo loco turpiter hallucinati ſunt. Et nunc aduerſarijs hæc caligo præcipue impedimento eſt, quo minus recipiant doctrinam de fide, quia nomen fidei non recte intelligunt. Cur non expendunt talia Auguſtini dicta, quale hoc eſt, quod modo recitaui. Hic teſtatur Paulum hoc velle, Abraham pronunciari iuſtum, quia crediderit, non tan-

tum

tum de posteritate sua, sed remissio-
nem peccatorum.

Tales sententiæ passim obuiæ apud Augustinum satis ostendunt eum de gratia & de fide idem sentire quod nos docemus, Sicut etiam de spiritu & litera inquit, Ex lege timemus Deum, per fidem autem confugimus ad misericordiam. Hic erudite discernit legem & Euangelium.

Etsi autem interdum in eius scriptis figuræ orationis occurrunt non satis explicatæ aut incommodæ, hæ temporibus condonandæ sunt, quia vulgi consuetudo quasdam figuras receperat, vt appellationem meriti, & alias quasdam, & has explodere docti non poterant. Deinde nec ipsi Scriptores satis assuefacti fuerunt ad accuratas disputationes, & quanta tunc fuerit caligo in Ecclesia inde æstimari potest, quod Pelagij impia opinio tanto cum plausu excepta fuit, vt

Augustinus & pauci quidam alij non sine magnis certaminibus eam rursus ex Ecclesijs explodere potuerint.

Cæterum de ceremonijs si quis ætatem Augustini nobis opponit, sciat ne ipsi quidem Augustino placuisse omnes ritus & persuasiones sui temporis, Queritur enim multas superstitiosas opiniones hærere in Ecclesia, anteferri humanas traditiones præceptis Dei, & sic cumulatas esse ceremonias, vt Iudeorum seruitus tolerabilior fuerit quam Ecclesiæ. Verba eius hæc sunt ad Ianuarium Epistola 119. Ipsam tamen relligionem, quam paucissimis & manifestissimis celebrationum sacramentis, misericordia Dei esse liberam voluit, seruilibus oneribus premunt, vt tolerabilior fuerit condicio Iudeorum, qui tamen diuinis legibus non humanis subditi erant, Et primum de ritibus humanis inquit, Totum hoc genus rerum liberas habet obseruationes. Deinde diserte iubet in

bet inutiles ritus humanos præcidi. Ergo non ita probat Augustinus cere monias sui temporis, Vt Ecclesiam ad eam normam constitui velit, Multa enim recepta erant, quæ ne ipse qui dem probat, imo reprehendi & corri gi vult, quædam more illius temporis obseruat, vt omnes presentibus mori bus multa condonamus.

Huius ætate percrebrescere sermones de purgatorio ceperunt, quos ipse nec refutat nec confir mat tantum narrat, inquiens, quos dam sic existimare purgari animas pio rum, postquam discesserunt a corpo ribus. Sed libro confessionum 9. petit his verbis precationem pro mortua matre, Inspira domine seruis tuis vt ad altare meminerint matris meæ & patris, Nec petit amplius. Quanquam autem hoc verecunde dicitur apud il lum, tamen nunc scelesté detorque tur ad oblationem sacramenti pro mor tuis, qualis nondum fuit Augustini tempore.

Fueruut

Fuerunt & vota vſitata eo tempore, & quęſtio incidit, an coniugia poſt votũ contracta diſſolui debeant, Hac de re extat ſententia Auguſtini in decretis 27. q. 1. C. nuptiarum. Hic etſi Auguſtinus plus tribuit votis quam conueniebat, tamẹn pronũciat coniugia poſt votum contracta non eſſe diſſoluenda, & affirmat vere eſſe coniugia, quia altera perſona non debet cum iniuria alterius redire ad votum, Nec ſit obligatio irrita inter duas perſonas, etiamſi altera attulit mutationem prioris propoſiti. Hæc in ſumma dicit in eo textu. Sed plus valuit error de votis, quam hæc mitigatio Auguſtini. Ideo cõſtitutiones poſtea ſecutæ diſtraxerunt coniugia. Vidit Auguſtinus illam diſtractionem vitioſam eſſe, ſed non ſatis conſiderauit, quid in ipſis etiam votis vitij fuerit, quod erat obſcurius. Vincebatur enim vulgaribus opinionibus ſui ſeculi. Iam mos receptus erat faciendi vota. Magna erat admiratio multorum in eo vi-

tæ genere degentium. Admiratio autem iudicio officit. Non igitur diſputabat an ualerent vota, cum quidem multi eſſent errores impliciti illis, habebantur pro cultibus pro ſingulari merito iuſticiæ, pro perfectione, item pleriſq; erant impoſſibilia. Hæc ſi prius refutaſſet, melius prohibere diſtractionem coniugiorum potuiſſet.

Conſtat igitur multos abuſus illa ætate iam hæſiſſe in Eccleſia, quorum etſi aliquibus aduerſatus eſt Auguſtinus, tamen aliquos boni conſuluit, qui poſtquam retecti ſunt, non debent defendi. Deinde etiamſi ueterum exempla ſuo tempore diſſimulata ſunt, tamen nunc ad confirmandos maiores abuſus, nequaquam accōmodari debent, Vt nequaquam valet conſequentia, Auguſtinus iubet ad altare precationem fieri pro matre, Ergo approbandæ ſunt Miſſæ pro mortuis. Aut, Auguſtini tempore quidam arbitrabantur eſſe Purgatorium, Ergo

approbandæ sunt Missæ, indulgentiæ, & aliæ fundationes pro mortuis excogitatæ. Nam Augustini tempore nondum erant hæ prodigiosæ impietates, etsi paulatim semina sparsa sunt.

DE GREGORIO.

Anno 590. iniit Pontificatum Gregorius, cum essent exacti anni post Augustini mortem 157. Interea influxerant in Italiam multæ barbaræ gentes, Gotthi, Longobardi, & horũ socij. Et non solum studia literarum conticuerant, & Ecclesiæ neglectę erant, sed etiam illę ipsæ barbarę gentes, quæ tenebant Italiam, secum inuexerunt aut facile receperunt mulsas superstitiosas opiniones. Ideo breui tempore ualde cumulati sunt abusus.

In illa dilaceratione Italiæ uidebatur esse peculiaris fœlicitas, abesse a repub. procul in aliqua solitudine degere,

gere, ſine familia, ſine libris, non ſpectare urbium excidia, & vaſtationem patriç. Miſerum eſt enim dicere illud, quod Aeneas inquit, Et quorum pars magna fui. Itaqꝫ modeſti homines, qui habebant familias, gratulabantur monachis ſuam tranquillitatem. Sic creuit admiratio monachorum, & plures ceperunt quęrere & amare ſeceſſus.

Deinde homines barbari natura mirantur nouos ritus, qui ſpeciem habent eximię pietatis, & tanquam commercij cum Deo. Nihil mirum eſt igitur tunc & Monachorum cœtus creuiſſe, & plauſibiles opiniones de illo genere operum latius vagatas eſſe, & extinctam Euangelij lucem de vera fide, & veris cultibus.

Grata etiam barbaris fuit veneratio Sanctorum. Poſtquam ſemel receptum erat hos Ethnco more ornare ſtatuis & peculiaribus templis, creuit mos imitatione potentũ. Et paulatim

tantum acceſſit impietatis, ut nihil diſferret ueneratio Sanctorum, his poſterioribus ſeculis a manifeſta Ethnicorũ Idolatria. Inuocabantur Anna, Georgius, non aliter quam Iuno, Mars aut Hercules. Currebatur ad ſtatuas, Et magna autoritate talem εἰδωλομανίαν cõfirmabant Epiſcopi, laudabant Doctores. Et in talibus cultibus erat religionis ſumma. Interim de Chriſti inuocatione, de fide, erat ingens ſilentium. Principia igitur cauenda fuerũt tantæ impietatis, quæ quidem Gregorius valde confirmauit, qui publicum ritum inuocationis Diuorum inſtituit, qui oſsibus & pulueribus eorum templa dedicari iuſsit.

Tunc etiam irrepſit opinio, de oblatione corporis & ſanguinis Chriſti facienda pro mortuis. Hæc opinio peperit horribilem prophanationem Sacramenti.

Etſi igitur poſt Gregorij ætatem maiores tenebræ ſecutæ ſunt, tamen

hi errores tunc heserunt in Ecclesia. Falsa persuasio de monachatu, de operibus sine mandato Dei excogitatis. Inuocatio Sanctorum, & oblatio corporis Christi pro mortuis. Hi errores magnam deinde ruinam traxerunt. Itaq; Gregorij ætas nō potest esse norma emendandæ Ecclesiæ, quod quo magis perspici possit, manifestiora errata Gregorij prius recitabo, deinde pauca de cœna Domini disputabo.

Gregorius libro iij. Epistolarum, in Epistola ad Catanensem Episcopum in Sicilia, præcipit, ne Subdiaconi aut Diaconi consuetudine cōiugum utantur, quas ante ordinatiōem duxerant, Cum quidem antea Siculi seruassent Græcum morem, nec maritis interdixissent coniugum consuetudinem. Hic lapsus satis manifestus est. Nemo enim pius distractionem legitimi coniugij approbare potest.

Narrat fuisse quendā Speciosum,

qui maluerit relinquere functionem Subdiaconi,quam carere coniugis conſuetudine. Hic quiſquis fuit, ſaniore iudicio preditus fuit quam illi, qui talia coniugia diſtrahebant.

Auget peccatum Gregorij quod hunc morem in Siculis Eccleſijs recipi voluit, quæ ad id tempus iuxta Synodorum veterum decreta retinuerant coniugia in omnibus gradibus Eccleſiaſticis, nec onerabant votis Diaconos aut alios. Cur ſumit ſibi imperium Gregorius in alienas Eccleſias? cum quidem tam tragice declamitet, ſe abhorrere ab vniuerſalis Epiſcopi appellatione. Deinde cur ibi diſtrahit coniugia, ubi Diaconi non fuerant onerati votis, cur hic non ueretur ſuperiorũ Synodorum autoritatem. Hic lapſus cum manifeſtam impietatem & Tyrannidem contineat, ſatis apparet ętatem Gregorij non fuiſſe ſine magnis erroribus.

Idem quam iniuſtus eſt aduerſus

eos,

eos, qui infantes in monaſterijs educati fuerant iuſſu parentum, Et poſtea facti puberes aliud uitæ genus expetebant. De his reſpondet, nefas eſſe tales deſerere uitam monaſticam Hæc duricies non eo tantum reprehendenda eſt, quia ætati facta eſt iniuria, ſed etiam quia ualde confirmauit ſuperſtitioſas opiniones de monaſticis cultibus.

Addam tertium erratum non obſcurum, Mouetur ſpectris, ut comprobet oblationem Sacramenti pro mortuis, Narrat duos qui poſt mortem in balneis ſeruierunt, quorũ alter petiuit, ut pro ſe fieret oblatio Sacramenti, ut ab illis pœnis liberaretur. Ab his ſpectris ſumit dogmata in Eccleſia contra manifeſtum mandatum Dei. Deut. xviij. Non queras a mortuis ueritatem. Et Eſaiæ viij. Vtrum populus a Deo querit ueritatem pro uiuis, an a mortuis. Ergo qualiſcũqȝ eſt animarũ ſtatus poſt hanc uitam, tamẽ a ſpectris non ſunt ſumenda dogmata.

 Deinde

Deinde quis nō videt Poeticum esse, quod dicit pios post mortem factos esse balneatores. Similis fabula est cōmento de filiabus Danai, quæ hauriunt aquam cribris.

Non instituimus hunc Catalogū, ut errorum confutationes adderemus, quæ extant alibi satis multæ, tantum recensere errata volui, ut appareat falli eos, qui sic admirantur Patres, tanquā fuerint ἀναμάρτητοι, & nusquam dissentiant a scripturis diuinis manifestis. Etsi igitur aliquid monent interdum eruditiores Patres, tamen de eis iudicandum est ex verbo Dei.

Omissis igitur alijs confutationib. breuiter quædam de illa oblatione pro mortuis adijciam. Non opus est queri an sit Purgatorium, nihil hæc quęstio ad oblationem pertinet. Etiamsi esset Purgatorium, tamen impium est, offerre Sacramentum pro mortuis. Rationes multæ sunt firmissimæ.

Prima,

Prima, Impietas eſt inſtituere cultum in Eccleſia, ſine mandato Dei, Adplicatio cœnæ Domini pro mortuis, fit ſine ullo mandato & teſtimonio diuino, Ergo ſine ulla dubitatione hæc adplicatio eſt impia.

Maiorem cõfirmant plurimæ ſententię, Non habebis deos alienos. In hoc mandato etiam cultus alieni prohibentur. Et huc pertinet dictum, Fruſtra colunt me mandatis hominum. Item, Quidquid nõ eſt ex fide, peccatum eſt, Porro cultus ſine mandato Dei, nõ poſſunt ex fide fieri, Sed mundus non intelligit, quantum peccatum ſit, fingere cultus ſine mandato Dei, diſcedere a verbo Dei. De hoc ſcelere maxime concionantur Prophetæ & deplorant hominum cœcitatem, qui cultus & dogmata de voluntate Dei, fingunt horribili audacia, nec retinent verbũ et cultus, in quibus Deus ſuam uoluntatem nobis propoſuit. Ipſi cœci querunt Deum alijs modis. Conſtat autem Chriſtum nõ tradidiſſe Sacra-

mentum, ut pro mortuis adplicetur. Quæ ibi fit mentio mortuorum? Iubet celebrari cœnam, ut recordemur mortis & beneficiorum ſuorum, An mortui adſunt, ut una recordentur? ſed breuiter adijciam & alias rationes.

Secunda. Sententia certa eſt, quę labefactari nequaquam poteſt. Iuſtus fide ſua uiuet. Quare neceſſe eſt nos accipere remiſsiõem peccatorũ uiuos, ac impoſsibile eſt cõtingere ullis remiſsionem propter opus aut ſacrificium cuiuſquam ſacrificuli. Cauſæ obſcuræ, ambiguæ longas diſputationes requirunt. Hic error de oblatione refutatur adeo perſpicuis & firmis argumentis, ut nihil deſiderent longam explicationem. Doctrina de remiſsione peccatorum certa & perſpicua eſt. Nemini cõtingit remiſſio, niſi fide propria eam accipiat. Hanc ſententiam ſiquis tollit, contumelia adficit Chriſtũ. Ergo contumelia adficiũt Chriſtum, qui fingũt oblationem illam mortuis mereri remiſsionem.

Tertia.

Tertia. Tantum ijs prodeſt Sacramenti uſus, qui utentes eo, recordantur mortem et beneficia Chriſti. Ergo impoſsibile eſt, id opus mortuis prodeſſe, qui nec utuntur ipſi, nec addunt ibi recordationem. Antecedens manifeſtum eſt ex Chriſti inſtitutione, Quia iubet celebrari hoc myſteriũ ad recordatiõem. Nec aliud inſtitutioni affingendum eſt. Siquis plus affingit, ſiquis transfert ad mortuos, impie contaminat inſtitutionem Chriſti.

Quarta. Aperte dicit Scriptura. Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Rom. viij. Corpus mortuum eſt propter peccatum, Spiritus uero uiuit propter iuſtificatiõem, Id eſt, iuſtificati ſpiritu, donec hoc corpus circũferunt, in quo hærent reliquiæ peccati, uarie adfliguntur, ut in inuocatiõe creſcant fides, agnitio Dei & nouitas ſpiritualis. Sed mortuo corpore, peccati reliquiæ abolentur. Et diſerte addit Paulus, Viuere ſpiritum propter iuſtificationem, Illa uita iuſtificati ſpiritus, non

non eſt pauor, aut ſenſus iræ Dei, ſed eſt gaudium in Spiritu ſancto, ſicut Paulus inquit. Non ſunt igitur pœnæ Purgatorij.

Chriſtus inquit ad conuerſum Latronem, Hodie mecum eris in Paradiſo, hoc eſt, in vita tranquilla & beata, non in pœnis & pauoribus. Non igitur diſcedunt iuſtorum animæ ad cruciatus, ſed ad gaudium ſpirituale & ad pacem. In hac uita exercentur pij horribilibus adflictionibus, quia Deus mirabili cõſilio uult Eccleſiam ſuam ſubiectam eſſe cruci, & deguſtare adflictiones Chriſti. Sic Adam, Iſaac, Iacob, Ioſeph, Dauid, Eſaias, Ieremias, Ioannes Baptiſta & cætera lumina Eccleſiæ fuerunt in ærumnis, quarum magnitudinem enarrare nemo poteſt. Ideo Petrus inquit. Humiliamini ſub potenti manu Dei.

Etſi igitur tales ſunt pœnæ piorum, dum in corpore uiuunt, tamen poſt mortem eſſe tales adflictiões cur dicetur? cum hæ adflctiones ſint de-

ſtinatæ

ſtinatæ ad agnoſcendas peccati relliquias in carne, & ad pœnitentiam. At poſt mortem non eſt locus pœnitentiæ, ſicut Paulus clare adfirmat, ij. Corinth. v. Reportabit vnuſquiſqꝫ ea, quæ geſſit in corpore. Et Pſalmi hoc docent, Non mortui laudabunt te Domine. Item, Quoniam non eſt in morte, qui memor ſit tui. Non igitur affirmari poteſt, aliquos poſt mortem adhuc exerceri illis cruciatibus, ut agant pœnitentiam.

Si dicunt aduerſarij cruciatus illos non eo infligi, ut creſcat pœnitentia, ſed ut ſint ſatisfactiones, Multomagis explodenda eſt hęc opinio, Nam doctrina ſatisfactionum quam Sententiarij confinxerunt, falſa & impia eſt. Et quidem in eas diſputationes tanquam in ſentinam plurima mendacia confluunt, de Purgatorio, de votis, de oblatione pro mortuis, deniqꝫ alia multa. Cum igitur Purgatorium q̄d vocant, adfirmari non poſsit, impietas eſt inſtituere

tuere oblationem ad liberandos mortuos. Quanq; etiamsi esset Purgatorium, non transferri ad mortuos cœna Domini posset.

" Sed quid disputo. Orta est mentio
" Purgatorij a spectris, Deinde confir-
" mata propter questum, Et nunc defenditur a Pontificibus, Cardinalib. Episcopis, Canonicis, qui palam sunt Epicurei, ac securissime contemnunt iudicium Dei, Et quæ de pœnis post mortem legunt, sic accipiunt, ut fabulas Poetarum, de Ixione, Sisypho, Tantalo, aut similes, ac rident stulticiam aliorum, qui affirmant Deũ proposuisse ęternas pœnas impijs.

Omitto igitur disputationem in presentia. Basileæ in Synodo exhibuerunt Greci orationem de Purgato-
" rio, quę hodie extat in Phorcensi Bibliotheca, in qua de loco Pauli .i. Cor. iij. disserũt, Quem ad Purgatoriũ detorsit ętas recentior, cum constet eum locũ de pœnitentia loqui, Saluabitur, sic tamen quasi per ignẽ, Ergo uult ipsum

pſum pœnitentia corrigi, Quare de preſenti uita loquitur, in qua locus eſt pœnitentiæ. Profecto verũ eſt quod dicitur, Simplex eſt ueritatis oratio. Cum Paulus de pœnitentia loquatur, non poteſt hic locus detorqueri ad cruciatus poſt mortem.

De loco in Machabeis eſt etiam planiſsima reſponſio, Veritas rerum, erroribus geſtorum non uiciatur, inquit Iuriſconſultus. Et Demoſthenes contra Ariſtocraten reprehendens uicioſa exempla, inquit, μὴ δὴ τοῦτο ἡμῖν ἐᾶτε λέγειν, ὡς γέγονεν, ἀλλ' ὡς ὅσ δίκαιον γενέσθαι. Sacrificia Leuitica nõ delebant peccata coram Deo, deinde nulla pro mortuis inſtituta fuerunt. Ergo fuit error ſacrificare pro mortuorum peccatis, ut Iudæi alios uicioſos cultus ſæpe receperunt. Natura enim hominum ad ſuperſtitionem propenſa eſt omnibus ętatibus. Ideo cum exemplum illud pugnet cum Scriptura, non eſt citandum ad confirmandas ſuperſtitiones in Eccleſia.

Hæc

Hæc fere ſunt pręcipua, quæ de Purgatorio citantur, Ideo autem hanc diſputationem inferui, ut magis appareat lapſum Gregorij, qui cõfirmauit oblationem pro mortuis, aperte cum Apoſtolicis ſcripturis pugnare.

Quod cum ita ſit, etiam Canon Miſſæ, ut vocatur, reprehendendus eſt, in quo dicitur fieri oblatio ad redimendos uiuos & mortuos. Quæ fuit audacia Sacramentum transferre ad mortuos? cum inſtitutio tam clare de uiuis, de recordatione loquatur. Gregorius ſcribit hunc Canonem a quodam ſcholaſtico, ut ipſe eum nominat compoſitum eſſe. Sed quiſquis fuit autor, qui hanc rapſodiam congeſſit, illud negari non poteſt, diſſentire Latinum Canonem ab utroq; græco, quanquam nec græci Canones inter ſe conſentiunt, Et differunt in locis inſignibus.

Hactenus de Gregorio dixi, Nec uolo ſequentium ſeculorũ Scriptores

adijcere.

adijcere. Nam doctrina magis degenerauit postea. Accessit et Pontificum Tyrannis, cum Gregorius adhuc appellationem uniuersalis Episcopi repudiet ac valde uituperet, ut testantur aliquot Epistolæ in lib. iiij.

Possum adijcere querelas Scriptorum veterum de Episcoporum cupiditatibus, & inscitia. Quæ si nihil aliud, tamen hoc monent Ecclesiam, nequaquam ad exemplum & ideam eius temporis constituendam esse. Sed in Apocalypsi Ioannis proponuntur terribiles imagines, quæ significant haud dubie Ecclesiæ tempora, & ostendunt grassaturos statim in Ecclesia impios Doctores, ac tyrannica dominatione oppressuros veritatem.

Monstrant & Synodorum historiæ, quanta in Episcopis plurimis rabies fuerit, qui ad tuendā impietatem miris artibus incenderunt Principes, & uulgus, prorsus ut nunc Pontifices &

Episcopi omnibus artificijs Regum animos ad mouendum ciuile bellum incitare conantur.

Basilius in fine libri de Spiritu sancto, quam tragica querela deplorat Episcoporum sui temporis furorem & impietatem, Narrat sedicionibus & cedibus queri defensionem malorum dogmatum. Et ad Italicos ac Gallicos Episcopos ita scribit, ἀνατέτραπται μὲν γὰρ τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα, συγκέχυνται δὲ εὐσεβείας θεσμοί, φιλαρχίαι δὲ τῶν μὴ φοβουμένων τὸν κύριον ταῖς προστασίαις ἐπιπηδῶσι, καὶ ἐκ τοῦ προφανοῦς λοιπὸν ἆθλον δυσεβείας, ἡ προεδρία πρόκειται, ὥστε ὁ τὰ χαλεπώτερα βλασφημήσας, εἰς ἐπίσκοπον λαοῦ προτιμότερος, οἴχεται σεμνότης ἱερατική, ἐπιλελοίπασιν οἱ ποιμαίνοντες μετὰ ἐπισήμης τὸ ποίμνιον τοῦ κυρίου.

Id est, Euersa sunt ueritatis dogmata, confusæ leges pietatis, ambitio non timentium Deum rapit gubernationem

nationem

nationem Eccleſiarum, nec aditus eſt ad honores, niſi per impietatem, Vt quiſq; eſt rabioſiſsimus & audaciſsimus in lacerandis pijs & ueris dogmatibus, ita maxime dignus Epiſcopi honore iudicatur. Perijt grauitas Sacerdotib. cõueniens, deſunt Paſtores, qui eruditiõe gregem Domini paſcant.

Sic ille ſui temporis Epiſcopos depingit, quorũ uicijs recentior ætas addidit imperia & tyrannides.

Cum igitur conſtet illam ætatem nõ ſine uicijs eſſe, concedendũ eſt Eccleſiæ, ut de doctrina conſulat uerbum Dei, Sicut Pater cœleſtis præcipit, ut Filium audiamus. Et Dauid inquit, Lucerna pedibus meis uerbum tuum.

Hæc de ueterum ſcriptorum erratis, etſi multa pretermiſi abſurde dicta, non eo collegi, ut de ueris eorum laudibus aliquid detrahatur. Credo pleroſq; in his fuiſſe pios & prȩſtantes uiros, quidam etiam optime meriti ſunt, ſed ne ipſi quidem voluerunt anteferri ſua dicta, doctrinæ Chriſti.

Deinde hi, qui nunc nobis ueterum autoritatem opponunt, valde illorum teſtimonijs abutuntur. Etſi illis temporibus ſemina errorum ſparſa ſunt, tamen nondum in Eccleſiam peruaſerant tam tetri abuſus, Erat initio qualiſcunq; mentio Sanctorum. Quantũ acceſſit impietatis poſtea? Non igitur citanda eſt Nazanzeni declamatio, cum illius ętas adhuc ignorauerit hanc recentem Idolatriam.

Sed quid citant Ecclaſiæ autoritatem aduerſarij, cum non de doctrina, non de relligione dimicent, ſed de ſuis libidinibus atq; opibus. Tranquillitatem ſuam turbari nolunt, Hec una & ſola cauſa eſt, cur nos delere cupiant. Nam dogmata quędam luce meridiana clariora ſunt, Et tamen ut hæc opprimant manifeſta crudelitas exercetur interficiunt pios, doctos & bonos uiros, Sacerdotes propter coniugium, Hoc ubi lectum eſt de ulla barbrie, interfici homines propter honeſtum coniugium? Si ueterem Eccleſiam probant,

probant, cur hic non imitantur prima
tempora? An Ambrosium uel Au-
gustinum arbitrantur hanc crudelita-
tem suppliciorũ probaturum fuisse?
Illi vero execrati essent hãc immanita
tem, & palam testati, hos Pontifices,
autores crudelitatis, nõ Ecclesię mem-
bra, sed Diaboli organa esse, ac sine
ulla dubitatione defensionem piorum
Sacerdotum, mulierum, puerorum,
deinde tot gentium, quæ sunt coniun-
ctæ huic causæ suscepissent.

Postq́ autem dixi quæ sit uera
Ecclesia, & cõstat nos doctrinam Ca
tholicæ Ecclesiæ Christi traditam in
Scripturis Propheticis & Apostolicis,
& in Symbolis fideliter retinere ac
tueri, manifestum est nos uere cũ Ec-
clesia Catholica Christi sentire. Addo
illud etiam, precipuos Scriptores, Am-
brosium, Augustinum, & paucos ali-
os idem sentire, si cõmode intelligan-
tur, & pauca quædam eis condonen-
tur, quæ tunc non venerunt in con-
trouersiam.

De Liturgia nihil dubium eſt, nec priuatas, nec venales, nec funebres Miſſas fuiſſe ante Gregorium. Nec inuocatio Sanctorũ multo ante Gregorium celebrari cepit.

Eſt & Lex de celibatu perpetuo admodũ recens, quę nõ aliam ob cauſam defenditur, niſi quia celibatus eſt commodior ad tuendas opes. Et manifeſtam iniuriam verbo Dei faciunt, qui adfirmant coniugium Sacerdotũ cum iure diuino pugnare.

De pœnitentia, de remiſsione peccatorum ac iuſtificatione, quam dicimus homines fide propter Chriſtum conſequi, nõ propter opera, De ſatisfactionibus, de Clauibus, de traditionibus humanis, de rebus Politicis, pleraq; noſtri diſputauerũt planius, quam veteres, quæ tamen adparet conſentanea eſſe perpetuis ſententijs illorum, qui fuerunt eruditiores ac peritiores rerum ſpiritualium, qui quidem hanc explicationem ac methodum ſi legiſ-

ſent, pro ſua pietate candide probaturi fuiſſent, Vt audio narraſſe uirum preſtantem Theologū Pariſienſem, ſe ex noſtrorū explicatione, de iuſtificatione, primum rectius Auguſtini ſententiam intellexiſſe.

Scio ex ueteribus excerpi poſſe multa pugnantia cū noſtris ſententijs. Et excerpit pro ſuo adfectu quiſq; q̊d uidetur cōmodū, ut ex ijſdem florib. apes mella legunt, aranei venena. Sed abſint a iudicijs Eccleſiaſticis, ſycophātię. Nō prouoco ad omnes Scriptores ſed ad meliores, Ambroſium, Auguſtinū & quatenus alij cū his conſentiūt, Qui cum ipſi interdū pugnantia dixerint, veniam nobis dabunt, ſi quædam reprehendemus, modo ut manifeſtā et certam ſcripturæ diuinę ſententiam ſequamur, nec diſcedamus a Symbolis, & teneamus, quod ipſi ſpectarunt ac voluerūt, interdum aūt explicare non potuerūt. Nihil enim dubium eſt hoc doctrinæ genus quod profitemur, uere eſſe ipſum conſenſum Catholicæ

Eccleſiæ Chriſti, ut oſtendunt Symbola, ſaniores Synodi, & eruditiores Patres. Hæc reſpondi moderatioribus, qui autoritatem Eccleſiæ aut Patrum nobis opponunt.

Exoritur autem quoddam nouum genus ſapientum, qui cum ſint ἄθεοι, nulla prorſus volunt moueri de relligione certamina, laudant pacem, & concordiam, execrantur omnes, qui quocunq; modo ſerũt diſcordias, hos, tanquam καθάρματα, & peſtes generis humani tollendos eſſe cenſent. Hæc eſt una Philoſophia Pontificum, Cardinalium, Regum, Canonicorum & plurimorum, qui perhiberi uolunt uiri Politici, qui ſcilicet ocium ſuum interturbari nolunt, nolunt dignitatem ſuam labefactari, oderunt doctrinam, quæ uidetur offectura cõmodis ipſorum, deniq; alius aliam habet cauſam. Horum omnium una vox eſt in Regum conſilijs. Nullam mutatiõem concedendam eſſe, retinendam eſſe concordiam

cordiam Eccleſiæ, autoritatem ordinariæ poteſtatis.

Deinde habent ſuos Rhetores, qui uehementiſsimas Conciões in eam ſententiam edunt, quos nominari omnes nihil opus eſt. Extant enim multorum ſcripta, Sed ex omnibus illis centones nuper conſuit Omphalius. Initio tanquã Solon aut Areopagita aliquis, concionatur de Legum dignitate, uituperat ſeditiones & legum cõtemptum, commemorat quam dulcis harmonia ſit ordinis & εὐταξίας in reſpub. quam Leges efficiunt. Deinde etſi non nominat certam profeſſiõem, tamen quos præcipue petat, ſatis oſtendit, declamitat aduerſus nos, qui quaſdam tyrannicas & impias leges Pontificum excuſsimus. Etſi autem non opinor eum hæc gratis dicere, tamen cum eadem dicantur a multis ſummis & eloquentibus uiris, non diſputabo, quid iſte captet.

Totum hoc genus concionum

ſpectat ad confirmandos potentum animos, ne ulla moderata & pia cōſilia audiantur, deinde ut inflammati iniuſtam ſeuiciam exerceant. Vt autem Dauid petebat, ne valerent conſilia Achitophel, ſic nos precabimur Deū, ne horum Rhetorum eloquentia ueritatem & gloriam Chriſti opprimat. Et cum ſcriptum ſit, Ex ore infantiū & lactentium perfeciſti laudem, ſperabimus Deum nō defuturum nobis eſſe in refutandis illis calumnijs, & in gloria Chriſti illuſtranda.

Scio plauſibiliter dici de Legum dignitate, de pace, de tranquillitate cōmuni. Non adeo rudis ſum literarum, nec adeo alienus a ciuili conſuetudine uitæ. Sentio etiam in repub. comuni tranquillitati ea onera condonanda eſſe, quæ ſine impietate tolerari poſſunt. Valeant in eo genere hæ ſententiæ, τὸ κακὸν εὖ κείμενον, μὴ κινητέον. Et quod Plato dixit, ut deliri Patris, ita patriæ deſipientis mores tolerandos eſſe. Recte iſta in loco dicuntur, de ciuilibus

ilibus onerib. quæ ſine impietate to-
erantur, ſed hęc Philoſophia nõ tranſ
eratur ad obruendam gloriam Dei.
Doctrinæ errores, & Idolatria nequa-
quàm diſsimulari debent, Sicut Chri-
tus inquit, Siquis negauerit me, con-
undam eum. Primum præceptum,
Non habebis Deos alienos, longe an-
eferendũ eſt omnib. rebus humanis,
egib. hominũ, imperijs ordinariæ po-
eſtati, paci, patriæ, concordie. His no
minibus nihil eſt auguſtius, ſed tamen
anteferendum eſt nomen Dei.

Prophetæ, Apoſtoli haud dubie patriam & patrię tranquillitatem, ſiqui alij. amarunt maxime. Et tamen reprehendere impios cultus, & prauas opiniões coacti ſunt. Et quidem Chriſtus profitetur ſe doctrinæ genus adferre, tanquam ignem, qui ſit accenſurus ingentes diſcordias. Neceſſe eſt enim exiſtere certamina de cultu Dei, quia Diabolus ardet horribili odio Dei, & quantum poteſt delere uerbum Dei conatur, & aduerſus Deum

homines

homines impios incitat, ac secum trahit florentissima imperia, cum his hostibus belligeratur Christus.

Quare cum necesse sit pijs reprehendere & abolere impios cultus, non possunt non esse mutationũ autores, Sic erant maximarum mutationũ autores Prophetæ & Apostoli. Quanq̃ igitur politica sapientia abhorret ab ipso mutationis nomine, Et pij, qui certe non omnes stolidi aut fatui sunt, intelligunt quantum difficultatum & periculorum adferant mutationes, tamen Christianũ pectus antefert mandatum Dei, & excelso animo excipit omnes difficultates easq; intelligit regi a Christo, cui omnia subiecta sunt, ut inquit Propheta.

Hæc breuiter respondeo, nõ tam Omphalij orationi, quam illorum sapientum argumentis, qui in omnibus consilijs concionantur de uitandis mutationibus, de concordia. Etsi autem homines ἄθεοι hanc responsionem de-

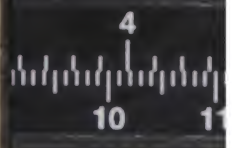
rident,

rident, tamen priis utile eſt conſiderare hæc argumenta, ne illa ſapientiæ ſpecies deterreat animos a pietate, & a profeſsione veritatis.

Et hęc ſcribo maxime admonendæ iuuentutis cauſa. Impij cum alijs illecebris, opibus & alijs commodis animos multorum capiunt, tum uero etiam irretitos tenent his perſuaſionib. Quod uitandę ſint mutationes, Quod deceat fauere ordinariæ poteſtati, tueri præſentem formam reipub. Hæc quatenus laudanda ſint, Chriſtiani pręmonendi ſunt, ne obliuiſcantur huius præcepti. Non habebis Deos alienos.

Doleo quoſdam excellentibus ingenijs pręditos conſpirare cum impijs, ac faces eſſe ad incitandos Reges ad crudelitatem, & ad ſtabiliendam impietatem. Illa eſt uirtus digna magnis & pręſtantib. uiris, præcipue ad gloriam Dei conferre induſtriam, atque autoritatem. Hic ſcopus propoſitus eſſe

debet

debet omnib. ut ſuo quiſq; loco, quantum poteſt conferat aliquid operæ ad conſeruatiōem cœleſtis doctrinæ. De alijs Paraſitaſtris paruulis, qui ſcribunt Sycophanticos libellos hoc loco nō dicam, qui ſunt ex illo genere κολάκων, quales alebat Dyoniſius Siculus, qui ſputum Tyranni excipiebant, ac lingebant prędicantes nectare dulcius eſſe.

Redeo ad ſapientes illos, quorum aliqui ſimulantes relligionem, poſtquam uident abſurdas ſuperſtitiones ſuperiorum temporum excuſari non poſſe, adfingunt ritibus & decretis, molliores interpretationes, ut tecte ſtabiliant impietatem, conſeruatis ritibus ac uicioſis decretis. Talis eſt liber editus Coloniæ, titulo Reformationis.

Audio & Contarenum Cardinalem in Italia dicere ſolere, Lutheranos iniuriam facere Romanis proceribus, cum adſcribant illis errata plebeiorum ſcriptorum, ut Legendarum, Dormi ſecure, et ſimilium. Nunquam ſic ſenſiſſe

fisse Romanos proceres, aut ineptias illas probasse. Ita nūc a se deriuant errata. Ac scio ubiq; gentium plurimos esse, qui hoc nouo artificio laudem singularis sapientiæ aucupantur, Qui primum eo iniusti sunt, quod cū pleraq; a nobis correcta ex nostris libris mutuentur & nostris se pennis ornent, ut fucum incautis faciant, tamen nobis iniqua διδακτρα reddunt, Non enim desinunt in nos exercere crudelitatem, Deinde nō cogitant hanc nouam Sophisticam fore extremam perniciem ueræ relligionis.

Si ingenijs petulantiorib. licet cōminisci glossas suo arbitrio, quid futurum est? Manifesta est Idolatria in cultu sanctorum, in Missis pro mortuis. Et tamen glossæ affinguntur ad retinendos ritus per sese uiciosos. Ita paulo post fortassis ægyptias superstitiones excusabūt. Absit ab Ecclesia hęc impia & perniciosa Sophistica, quæ est protestatio cōtraria facto. Cultus nō in-

ſtitutus expreſſo Dei verbo, per ſeſe uiciofus eſt, etiam ſi affingas quamcunq; voles gloſſam, Vt inuocatio Sanctorum per ſe uiciofa eſt, quia nõ eſt inſtituta diuinitus, deinde & ob hanc cauſam per ſe uicioſa eſt, quia hic ipſe mos, etiamſi diuerſum cogites, tribuit Sanctis honorem, Deo proprium, quod omnes audiant, Poſſem exempla multa recitare, ſed deſino ac pios hortor, ut iſtam nefariam Sophiſticam execrentur.

Ezechias non ſolum ſuperſticioſas opiniones de Aeneo ſerpente correxit, ſed ipſam ſtatuam deleuit. Ita pietas eſt cum impijs opinionibus ritus ipſos abijcere, qui non ſunt proprie mores Politici. Sicut ſcriptura præcipit Idola deſtrui. Sic ipſi ritus priuatarum Miſſarum, inuocatio Sanctorũ, Votorum obſeruatio, Monaſticus veſtitus, Sodalicia monaſtica, vinculum celibatus, diſcrimina ciborum, & ſimiles inept ritus a ſuperſtitiõibus orti tollantur & aboleantur.

Sed

Sed quid diſputo, Illi qui hac Sophiſtica pingunt uicioſos ritus, nō hoc uere agunt, ut tollant errores ex Eccleſia, ſed ut qualicunq; pretextu defendant ſuam autoritatem, & arte ſtabiliant impietatem. Facile enim repullulant prauæ opiniones, ſi ritus ipſi maneant. Neceſſe eſt pios uigilantes eſſe. Nam Diabolus oppugnat Euangelium, non tantum palam incitans Tyrannos ad ſeuiciam, ſed etiam callide inſidias ſtruens pretextu ſapientiæ & offundens bellas perſuaſiones, de quibus cauendis toties precipit Spiritus ſanctus, ut ad Timotheum inquit Paulus, uenturos ſpiritus impoſtores, & ad Coloſſenſes ait traditiones humanas ſpeciem ſapientię habituras eſſe.

Non tantū manifeſta deliramenta ſpargentur, qualia fuerunt pleraq; uetera & recentia, ut paulo ante manifeſtæ fuerunt impoſturæ indulgentiarum, Sed etiam homines aſtuti falſa dogmata & impios ritus artificioſe

pingent, ut magno cum adplausu excipiantur, amentur ac retineantur. An non habet sapientiæ speciem impietas Samosateni? An non est plausibilis error Pelagij prophanis ingenijs? Ita habent hæc speciem sapientię, Prodest ad pacem & tranquillitatem, retinere usitatos mores, decerpantur igitur horridiores opiniones & affingantur interpretationes ἐυφημοτέραι, ritus ipsi retineantur. Splendide hoc dici uidetur cum longe aliud agatur.

Hæ Sycophantię significatæ sunt in historia de Christo, quem cum oculos eius uelassent, eiq́ colaphos impegissent lictores irridentes, iusserunt vaticinari, a quo percussus esset. Sic excusatores isti impiorum rituum ludibrio habent Christum & Ecclesiam. Postquam insulsum aliquod glossema excogitarunt, putant se iam pręstrinxisse Christo oculos, Deinde addunt colaphos, hoc est, impietatem

stabiliunt,

abiliunt, incendunt Reges ad cru-
elitatem, ac Triumphos agunt, quasi
m prorsus deleuerint veritatem. Ipsi
ausum in suo theatro auferunt, præ-
rantur a malis, amantur a Regibus,
iorum seruiunt cupiditatibus, Sed
andus est Deus, ut hoc genus Syco-
antarum reprimat.

Nicander ait genus esse Serpen-
n, quod appellat Hæmorrhoidas,
it autem exiguæ bestiolæ, vnius
gitudine pedis, Sed veneni tanta
est, ut ab illis icto sudor erumpat
entus toto corpore, ut ex ore, na-
us, auribus, vesica large profluat
guis, ut sanguineas lachrymas ex-
ent oculi, vt ardeat incredibili in-
nmatione totum corpus. Huius
neris bestia cum in Aegypto ne-
set Nauclerum Helenæ, Heroica
lier pede illam contriuit, vnde &
teritas Hęmorrhoidũ dicitur clau-
are amissa spina. Porro euentus
endit hanc nouam Sophisticam

interpretandarum traditionum, venenum esse non dissimile Hæmorrhoidum. Indocti etsi sunt nobis infesti, tamen pertinacia & odio pugnant, nõ pugnant autoritate. Istæ Hęmorrhoides propter doctrinæ opiniõem, propter Sophismata, & ut vocat Paulus propter speciem sapientiæ, sunt in admiratione, incitant animos potentum ad opprimendam ueritatem. Hoc veneno accensi Principes, flammas odij concipiunt, fiunt cruenti & furenter crudeles. Sed Christus non sinet obrui lucem Euangelij, Sicut scriptum est, Quod est ex Deo, non abolebitur, Proinde Ecclesia in qua lucet uera doctrina, tandem illis Hæmorrhoidibus spinas exteret. Non oppriment ueritatem Sophisticæ illæ interpretatiões, & astuta & crudelia consilia implorũ.

Quod vero passim aliqui cupidi piæ concordiæ, expectant Pontificum synodos, & sperant has Ecclesiæ medicaturas

dicaturas esse, aut uicia correcturas longe falluntur, Nunquã enim Pontifices & eorum coniurati ac Satellites desinent bellum gerere aduersus Christũ, Quod ut ita existimem, moueor non tantum humanis coniecturis. quę multæ & non leues sunt, Christi dictis moueor, deinde exemplis omnium ætatum. Nam Christus negat blasphemos sanari, qui contra conscientiam oppugnant veritatem, defendunt manifestam εἰδωλομανίαν, & piorum cruore se resperserunt. Furor blasphemias & parricidia haud dubie comitatur, sicut historiæ Cain, Pharaonis, Saul, populi Iudaici testantur.

Et Deus minatur cecitatẽ blasphemis, sicut Psalmus inquit, Obscurentur oculi eorũ &c.. Itaq; augent quotidie supplicia, obligant sibi Principes impijs fœderibus. Nec tantum palam grassantur, sed clam struunt insidias uitæ piorum Principum. An existimandum est hos moderata aut pia cõ-

filia admiſſuros eſſe. Et aliquoties iam experti ſumus pleroſqꝫ, qui ſimularunt moderationem, tamen reipſa nihil egiſſe, niſi ut nos irretitos opprimerent, ac totum doctrinæ genus delerent. Scio paucos quoſdam eſſe saniores in hoſtium Collegijs, qui deplorant potentum pertinaciam, ſed horum ſententiæ exploduntur tanquam ſcholaſticæ.

Hæc cum ita ſint, piæ mentis eſt, & cogitantis de ſua ſalute, de gloria Chriſti, querere quæ ſit uera Ecclesia, ut huic ſe adiungat, vt huius cetus, & gregis Chriſti pars ſit, Sicut inquit Chriſtus. Qui non eſt mecum, contra me eſt. Deinde ſciat Eccleſiam nequaquam eſſe Tyrannos & perſecutores Chriſti, & eos, qui ſeuiciam uel adiuuant, uel comprobant. De his teneamus Regulam certiſſimam Pauli, Siquis aliud Euangelium docuerit, anathema ſit. Et cum ait, anathema ſit, non exiſtimemus uſum eſſe leui aut uulgari maledicto, Cum nominat

anathema,

anathema, significat Deum ex Ecclesia eiecisse hostes ueræ doctrinæ, eosq; fugiendos esse, tanquam diras pestes, quas Deus execratur. Pollui se horum societate & consuetudine boni sciant, & daturos graues pœnas amiciciæ & coniunctionis cum illis. Psalmus inquit de hoc genere, Induit maledictionem sicut vestimentum, & intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleum in ossa eius. Huius maledictionis contagium nocet ceteris, qui sunt coniuncti cum illis, qui & ueritatem oppugnant, & exercent seuiciam in pios.

Non igitur existimemus parum momenti habere hoc mandatum, Si quis aliud Euangelum docuerit, anathema sit. Non sunt Episcopi, non sunt Ecclesiæ membra, sed hostes Christi, qui cum furijs agitentur, non de Ecclesiæ concordia & pace cogitant, sed de tyrannide stabilienda, Nō student sanare Ecclesias, sed moliuntur bella ciuilia, vastitatem Ecclesiarum,

Parricidia piorum Sacerdotum, & piarum mulierum. Proinde non expectanda est ab illis emendatio Ecclesiarum, sed potius cogitandum ut sententia, animo, & voluntate quisque se ab illis seiungat, fugiat eorum ἰδωλομανίαν, non audiat cōuicia contra veram doctrinam, non adiuuet, non approbet illorum consilia, non confirmet eorum potentiam. Fugite Idolatriam, inquit Paulus. Hæc præcepta non sunt leuia ducenda.

Vera igitur Ecclesia quæratur, sciamus in hac exaudiri preces, in hac sciamus esse Christi membra, ad hanc sciamns pertinere promissiones Euangelij. Non pertinent promissiones ad hostes Euangelij, sicut nec ad Iudæos, nec ad Mahometistas pertinent, ut sæpe testatur Deus, Et Psalmo. xvi. in quit, Pontifex Christus, Non offeram eorum libationes, nec faciam eorum mentionem labijs meis. Quem hæc tam tristis comminatio nō moueat, ut fugiat cœ-

tum

tum aduerſantem veræ Eccleſiæ ?
Deniq; plena eſt in utramq; partem Scriptura diuina talibus concionibus, quæ iubent fugere hoſtes veræ doctrinæ & veræ Eccleſiæ, ac amplecti ueram doctrinam, amare, iuuare, ornare veram Eccleſiam.

Nec cogitemus tantum Platonicam ciuitatem eſſe Eccleſiam. Hic cœtus eſt vera Eccleſia, in qua lucet pura Euangelij doctrina, in qua recte adminiſtrantur Sacramenta diuinitus tradita, In tali cœtu neceſſe eſt aliqua eſſe uiua Eccleſiæ membra, quæ preſtant Deo ueros cultus, agunt pœnitentiam, inuocant Deum vera fide, conferunt ſtudium & operam ad Euangelij propagationem, oſtendunt ſuam confeſsionem, ſeruiunt vocationi, deniq; preſtant pia officia a Deo mandata, exercentur periculis omnis generis, in quibus exercent inuocationem & alia bona opera. Hanc affirmo eſſe veram Eccleſiam, cũ qua oportet pios ubiq; terrarum coniun-

ctos eſſe ſententia, voluntate & confeſsione, Ac tales eſſe ſentio Dei beneficio, noſtras Eccleſias, quæ profitentur puram Euangelij doctrinam, quæ eſt ſine ulla dubitatione, cònſentiens ſententia Catholicæ Eccleſiæ Chriſti.

Vtinam bonæ mentes conſiderent quantum referat, non eſſe in caſtris hoſtium Eccleſię, ſed eſſe ciuem veræ Eccleſię Chriſti, propter quam Deus innoteſcere voluit, propter quã omnia cõdidit, quam Filij ſui ſanguine ſanctificauit, in qua patefecit ſe admirabilibus operibus per Patres Noe, Abraham, Ioſeph, Moiſen, Dauidem, Eliam, Eliſeum, Apoſtolos, & reliqua lumina Eccleſiæ, Deniq; quæ habebit uitam & gloriam ęternam, fruetur commercio Dei & piorum Angelorum. Quanta gloria & beatitudo eſt, huius cœtus ſocium eſſe, in hoc agmine conſpici, quod ducit Chriſtus, quod circumuolant pij Angeli, in quo incedunt Principes Adam, Noe, Abraham

braham

braham, Moiſes, Elias & reliqui uiri inſignib. prediti donis. In hoc agmine iam certum tenes locum, ſi non adiuuas, non comprobas hoſtium Eccleſiæ impietatem & crudelitatem, ſed ueram doctrinam amplecteris, confiteris, & pijs moribus ornas. Pſalmus inquit. Rogate pacem Ieruſalem. Beati erunt, qui dilgent eam, O ſuauem & dulcem ſententiam. Hortatur omnes, ut adiuuent omni genere officij Eccleſiam, ut doctrinę puritatem, & cōſenſum tueantur, ut Doctorib. benefaciant, ut precibus & uotis Deo comunem ſalutem commendent, ut impios Doctores, ut Tyrannos inde arceant.

Opto autem ex animo, ut magnitudinem horum officiorum uiri politici conſiderent, qui & debent & poſſunt Eccleſiam iuuare, Intueantur poſteritatem, cui ut rempub. conſtitutam relinquere cupiunt, ita multo magis debent ueram Dei agnitiōem, incorruptam relligionem, purū Euangelium,

gelium, recte constitutas Ecclesias tradere, Sicut Paulus iubet Timotheum fideliter custodire depositum, ut integrum & incontaminatum ad posteros perueniat. Hac cura prorsus nihil adfici uidemus Pontifices, Episcopos, Canonicos, de opibus suis dimicant, non de doctrina, Ergo alij in scholis, in gubernatione ciuitatum, suscipiant hanc curam. Hoc sacrificium præcipue Deus ab omnibus postulat, Sicut Petrus inquit, Vocatos nos esse, ut celebremus Dei beneficium. Hic præcipuus finis omnium consiliorum atq; actionum sapientibus propositus esse debet, ut ornent gloriam Christi.

Pro hoc officio ingentia præmia pollicetur in hoc uersiculo Deus, Beati erunt, qui diligent Ecclesiam, Defensionem, successus, & salutem perpetuam promittit his, qui ueram Ecclesiam amant. Hac uoce pij exuscitent animos ad curam ornandæ Ecclesiæ, seq; non modo aduersus Tyrannorum minas confirment,

ment, ſed etiam contra Sophiſticam illorum muniant, qui falſo antiquitatis & Eccleſiæ teſtimonia ad defenſionem impiorum dogmatum citant, ad quos refutandos nonnihil inſtruere ſtudioſos volui.

IMPRESSVM VITEBERGAE
PER IOSEPHVM CLVG.

ANNO. M. D. XXXIX.

141

נחמיה י"ג ל"א
זכרה־לי אלהי לטובה

Tibi Christe Honor
lomas anulid oppius
אה"ש"ז

EP

D. MAR

SABB

iam

ma

IV

VVIT